

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Херсонський державний університет
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ
ЗАСОБАМИ НАРОДНИХ ІГОР З МУЗИЧНИМ СУПРОВОДОМ

Дипломна робота

Виконавець:

студентка 4 курсу 471 групи
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми Дошкільна освіта
заочної форми навчання
Гусак Інни Анатоліївни

Науковий керівник:

к.пед.н., доцент Владимирова А.Л.

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ НАРОДНИХ ІГОР З МУЗИЧНИМ СУПРОВОДОМ.....	6
	1.1. Естетичне виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом як педагогічна проблема.....	6
	1.2. Можливості народних ігор в естетичному вихованні дітей дошкільного віку.....	14
	1.3. Вікові рівні музичного розвитку дітей дошкільного віку	21
РОЗДІЛ 2	МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНИХ ІГОР ІЗ МУЗИЧНИМ СУПРОВОДОМ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	27
	2.1. Основні методи використання народних ігор із музичним супроводом в роботі з дітьми дошкільного віку.....	27
	2.2. Організація, зміст та результати впровадження методики в констатувальний експеримент дослідження.....	36
	2.3. Методичні рекомендації щодо естетичного виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом.....	47
ВИСНОВКИ		54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		57
ДОДАТКИ		58
ДОДАТОК А Кодекс академічної доброчесності.....		58
ДОДАТОК Б Довідка про перевірку в ЮНІЧЕК.....		59

ВСТУП

Актуальність теми. У контексті європейської й світової інтеграції з орієнтацією на загальнолюдські демократичні цінності суспільства, сучасні культурологічні процеси в Україні формуються на багатовікових вітчизняних традиціях.

Відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2029 року складовою частиною духовної культури особистості виступає національна музична культура, у структурі якої значне місце належить українським народним іграм із музичним супроводом.

Звертання до джерел української народної ігрової діяльності з музичним супроводом, що засновані на багатому досвіді народу щодо естетичного виховання дітей, сконцентровані в пісенному й інструментальному, танцювальному й ігровому фольклорі, в традиціях, звичаях і обрядах.

Українські народні ігри з музичним супроводом впливають не лише на естетичну свідомість дітей дошкільного віку, але й на їх естетичну активність, зокрема на розвиток естетичного сприймання, мислення, художньо-творчої діяльності.

Естетичне виховання як складова частина освітнього процесу, безпосередньо спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини.

Проблема естетичного виховання дітей засобами народних ігор з музичним супроводом знайшла певне висвітлення у дослідженнях Василя Верховинця, Ісидора Воробкевича, Миколи Лисенка, Дмитра Ревуцького, Софії Русової, Василя Скуратівського, Якова Степового, Кирила Стеценка, Мирослава Стельмаховича, Світлани Стефанюк, Д. Яворницького та ін.

Уявленню про сучасний рівень розробленості проблеми дослідження, надають наукові роботи Наталії Ветлугіної, Олександри Гогоберідзе, Романа Дверія, Віри Деркунської, Ольги Радиної, Олександра Ростовського, Світлани Садовенко, Антоніни Шевчук та ін.

У сучасних умовах українські народні ігри в більшості виступають як колективна художньо-літературна та музично-творча діяльність дітей.

Нажаль, забуваються сімейні традиційні співи, танці, ігри, які були ознакою естетико-морального виховання дітей в родині, що передавалися із покоління в покоління як відбиток світу думок, уявлень, почуттів людей, їхніх вірувань і переживань.

На основі вищесказаного сформульована тема бакалаврської роботи: **«Естетичне виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом».**

Об'єкт бакалаврської роботи – процес естетичного виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом.

Предмет бакалаврської роботи: сучасні види і методи естетичного виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом.

Мета бакалаврської роботи: вивчити стан естетичного виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом та розробити методичні рекомендації щодо впровадження сучасних форм роботи з теми дослідження.

У відповідності з метою дослідження були висунуті наступні **завдання:**

- 1) Вивчити загальнодидактичну, психолого-педагогічну та мистецтвознавчу літературу з проблеми дослідження. Розкрити сутність поняття «естетичне виховання» і «народна гра» в сучасній педагогіці.
- 2) Проаналізувати основні методи використання народних ігор із музичним супроводом в роботі з дітьми дошкільного віку.
- 3) Обґрунтувати вікові рівні музичного розвитку дітей дошкільного віку.
- 4) Розглянути методіку в процесі констатувального експерименту та розробити методичні рекомендації щодо естетичного виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом.

У ході дослідження використовувалися три групи методів:

Теоретичні методи дослідження включали: вивчення й аналіз

загальнодидактичної, психолого-педагогічної та мистецтвознавчої літератури з метою визначення вихідних положень, понятійного апарату; аналіз і узагальнення педагогічної практики шляхом вивчення концептуальних авторських підходів, методичних та практичних розробок, програм з музичного виховання.

Емпіричні методи дослідження включали: бесіди, спостереження, вивчення продуктів творчої діяльності (інструментальна діяльність, вокальні й танцювальні ігри-імпровізації, хороводи, інсценізація пісень, розвиток мовлення, вивчення результатів педагогічної й виконавської діяльності).

Статистичні методи – кількісний та якісний аналіз даних експериментального дослідження.

Експериментальна база дослідження. Експеримент за темою дослідження проходив на базі виробничої педагогічної практики в ДНЗ (яса-садок) «Теремок» Новофедорівської сільської ради.

Матеріали дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету та на міжнародній конференції яка проходила в Болгарії місто Варна 4-5 травня.

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ НАРОДНИХ ІГОР З МУЗИЧНИМ СУПРОВОДОМ

1.1. Аналіз проблеми дослідження у науково-педагогічній літературі

Зміст та основні положення Базового компоненту дошкільної освіти, (науковий керівник Алла Богуш), Комплексної програми: «Дитина». Освітня програма для дітей від 2 до 7 років (автори Ольга Богініч, Олена Коваленко, Марина Машовець), «Оберіг». Програма розвитку дітей від пренатального періоду до трьох років (автори Алла Богуш, Тамара Панасюк та ін.) є серйозним кроком до модернізації системи дошкільної освіти за європейськими стандартами, творчих пошуків новітніх ігрових технологій.

Естетичне виховання – це процес педагогічної взаємодії, спрямований на формування естетичних знань, умінь, навичок і досвіду художньо-естетичної діяльності, розвиток естетичної свідомості особистості, емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва, людини і світу [16, с.264].

Естетичне виховання – це цілеспрямований, систематичний процес впливу на особистість із метою формування її творчої активності, яка здатна сприймати й оцінювати красу навколишнього світу, мистецтва й створювати її. Одночасно із цим естетичне виховання формує в дошкільників прагнення, готовність і вміння вносити елементи прекрасного в усі сторони буття, боротися проти потворного, що сприяє розвитку уяви та фантазії.

З народження дитина чує мамину колискову, казку, тягнеться до всього яскравого й привабливого. Основним для дитини є почуттєва форма речей – їхній колір, форма, звук. Тому його розвиток вимагає великої сенсорної культури. Гра стає джерелом їхніх радісних переживань.

Краса сприймається дитиною як єдність форми й змісту. Форма виражається в сукупності звуків, фарб, ліній. Однак сприйняття стає естетичним лише тоді, коли воно емоційне і пов'язане з почуттями і переживаннями – а це радість і хвилювання, що виникає від зустрічі із прекрасним.

На думку Василя Сухомлинського, основою естетичного виховання є краса, адже «справжню людину не можна виховати, проклавши перед нею гладку, рівну дорогу. Людина дорожить лише тим, у що вона вклала частку

своєї душі, свого серця» [46, с. 197].

З того часу, коли людина стала людиною, з тієї миті, коли вона задивилася на квітку і вечірню зорю, вона стала вдивлятися в саму себе. Відомий педагог зазначає, що краса – це глибоко людське. Вона існує незалежно від нашої свідомості й волі, але відкривається людиною і осягається нею, живе в її душі, – не було б нашої свідомості – не було б і краси. Краса – це радість нашого життя [44].

Естетичне виховання розглядається як «складова частина виховного процесу, безпосередньо спрямована на формування й виховання естетичних почуттів, смаків, суджень, художніх здібностей особистості на розвиток її здатності сприймати й перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини. Естетичне виховання спрямоване на виховання в людини гуманістичних якостей, інтересів і любові до життя в його різноманітних проявах» [10, с. 119].

Ми поділяємо думку Катерини Демчик, що «одним із початківців теорії виховання засобами музики був Сергій Миропольський, який ввів у практику народної освіти поняття «загальне естетичне виховання».

Основним стержнем висловлювань педагога було прагнення довести необхідність і можливість загального музичного виховання дітей та виховного значення музичного мистецтва. На його думку, музика є одним із вищих мистецтв у галузі творчої діяльності людини, вона є подальшим розвитком мови в галузі поезії і почуття, служить багатостороннім засобом для виховання, торкається найглибших сторін внутрішньої сутності людини. Свою систему виховання Сергій Миропольський будував на гуманістичних засадах і бачив призначення мистецтва, естетичного виховання в тому, щоб привести народ до високих, гідних людини, насолод; формувати її смак, ввести у світ витонченості, ідеальної правди та свободи духу.

Педагог вважав, що під впливом мистецтва людина стає набагато кращою, добрішою, гуманнішою, а завдання естетичного виховання які носять гуманістичний характер бачив у виявленні естетичних здібностей,

задоволенні художньо-естетичних потреб, вихованні естетичних почуттів, розвитку естетичного смаку, формуванні естетичного ідеалу [18, с. 236].

Дошкільний вік найвразливіший до сприймання навколишнього світу. Саме в цей час учні вчаться самостійно спілкуватися, беруть приклад з оточуючих, вперше включаються в систему нормативних відношень і в цьому їй допомагає вихователь-професіонал, перед яким стоїть мета – показати сенс людського існування через найефективніші шляхи соціалізації, удосконалені педагогічні засоби.

Дошкільникам доступні майже всі види музично-художньої діяльності – а це ігри, складання розповідей, придумування віршів, спів, інсценування, малювання, ліплення тощо.

Так само як і в грі, дитина задовольняє свою потребу в діючому, образному вислові своїх вражень. Спочатку народжується задум, а потім засіб перетворення його в життя. І в цьому випадку дитина завжди є щирою і не просто копіює побачене, а передає своє відношення до нього.

Отже, естетичне виховання – це організація людських почуттів, духовного росту особистості, регулятор і коректор як власної поведінки так і оточуючих. Емоційно-образне бачення світу, відчуття себе природно-невід’ємною його часткою – визначається, де закладається фундамент до пізнання життя, забезпечується інтелектуальне, духовне і фізичне становлення особистості, пробуджується інтерес до мистецтва, відбувається залучення до хорео-музично-поетичної (Микола Лисенко) та художньо-творчої діяльності.

Зміст естетичної освіти формується на основі багатовікових національно-культурних традицій у контексті європейської та світової культур [16].

Питання музично-естетичного виховання у вітчизняній та зарубіжній мистецькій педагогіці здійснювалося по-різному. Педагоги вважали доцільним формування вмінь нотної грамотності на основі слухо-співацького методу і хорового музикування (система Золтана Кодаї); засвоєння національного інтонаційного строю шляхом розвитку дитячої творчості

(Карл Орф); організацію безпосереднього контакту дітей з усіма видами, жанрами і формами «великого» мистецтва (Дмитро Кабалевський). Зазначається, що методика музичної освіти повинна охоплювати різні види мистецтва, спиратися не тільки на загальнодидактичні принципи, а й на специфічні музичні, з використанням бесід про мистецтво [35, с. 118 – 119].

Історичне минуле засвідчує, що музично-естетичне виховання перебуває в центрі уваги педагогів. Особлива увага приділялася дітям дошкільного віку, адже таким дітям можна дати більше практичних завдань, а на підставі практичних знань – більше й теоретичних.

Педагог Василь Верховинець був одним з ініціаторів створення дитячого музично-ігрового репертуару. Він переконував, що ніщо так не розвиває розумові й фізичні здібності дитини, її почуття і творчу фантазію як ігри зі співами, рухами і танцями, адже, ґрунтуючись на етнографічному матеріалі, гра постає зразком поведінки, мовної, музичної, хореографічної культури українського народу, сприяє засвоєнню багатих народних традицій, розвитку національної самосвідомості.

Як викладач хорових дисциплін, педагог пропонує вирішувати проблему музично-естетичного виховання дітей шляхом залучення їх до народнопісенної творчості, що сповнена глибоким духовним змістом, яскравим національним колоритом, багатством мелодій, різноманітністю ритмічних рисунків, відзначається емоційною та виразною насиченістю поетичних текстів.

Як теоретик українського народного танцю, він розробив теоретичні і методичні засади опанування української народної пісні в поєднанні з народним танцем, обґрунтував педагогічне значення фольклорного пісенно-танцювального матеріалу як засобу виховання національної культури дітей.

Результатом багаторічних педагогічних пошуків став вихід у світ репертуарно-методичного посібника «Весняночка», основу якого становив український музично-ігровий репертуар для дітей. Зазначається, що особливу привабливість іграм надають пісні, зібрані в народі або створені видатними

музичними діячами України. На сторінках посібника окрім пісенного доробку її автора можна зустріти чимало творів Миколи Лисенка, Миколи Леонтовича, Кирила Стеценка, що сприяють залученню дітей дошкільного віку до найкращих зразків народнопісенної творчості [5, с. 7].

У працях відомих педагогів-музикантів України питання естетичного виховання дітей засобами народних ігор із музичним супроводом ігрового фольклору знайшли певне висвітлення. Прикладом є педагогічна діяльність Кирила Стеценка. Його музичні збірки є невичерпним джерелом зразків української народної пісенно-ігрової творчості. Посібники, рукописи з'явилися як результат освітньо-виховної практики автора, якому протягом багатьох років довелося навчати нотному співу дітей [43, с. 345].

Обробки народних пісень Якова Степового, його власні твори для дітей свідчать про тонке розуміння педагогом дитячої психології. Це такі збірки, як «Малим дітям», «Кобзар», «Проліски» [42].

Ісидір Воробкевич надавав важливого значення естетичному вихованню дітей засобами українського пісенно-ігрового фольклору, переконливо доводив необхідність його вивчення. Він писав, що вплив музики на людей превеликий, бо через неї вчиться людина і глибше відчувати, й облагороджувати своє серце і душу. Значну педагогічну цінність мають його «Співаники» та посібники з теорії музики [8].

Композитор Левко Ревуцький творчо збагатив дитячий пісенний репертуар, прагнув розкрити дітям красу рідного краю, силу і багатство внутрішнього світу людини, підготував цикл «Сонечко», куди ввійшли різні за характером і жанром українські народні пісні: календарно-обрядові («Вийди, вийди, сонечко», «Іди, іди, дощику»), ліричні («Прилетіла перепілонька»), танцювальні («Дибидиби»), колискові («Котику сіренький»), ігрові («Ой є в лісі калина», «Іде, іде дід») та ін. Композитор також писав хори для дитячих колективів – «У дитячому садочку», «Відпочинок», «Холоди», музику до кінофільмів «Степові пісні», «Лис Микита», а також до театральних постановок [20, с. 58].

Залучення дошкільників до спадщини світового та вітчизняного фольклору, формування уявлення про внутрішні закономірності культурно-історичного процесу, розуміння краси природи, праці, народних свят – є необхідністю суспільства в якому існує людина.

Виховання художнього смаку, естетичного ставлення до дійсності, творчої самореалізації, стимулювання художньо-образного мислення – це головний аспект співробітництва вихователя і дитини дошкільного віку.

Діти дошкільного віку мають нестійку увагу, водночас можуть тривалий час брати участь в ігровій діяльності. Вони охоче слухають легенди, казки, оповідання, історії. Вони здатні самі поімпровізувати закінчення твору. Розвинута наочно-образна пам'ять дає змогу легко запам'ятати те, що подобається, але переважає наочно-дійове мислення, що є результатом виконання певних практичних дій.

Традиції та сучасний розвиток фольклорних хорео-музично-поетичних (Микола Лисенко) жанрів сприяють відродженню духовного життя в регіонах України, найхарактернішою ознакою якого завжди була поліетнічність та пов'язана з цим різномовність населення [19].

Ми поділяємо думку Світлани Садовенко про те, що «українська народна пісенна творчість, як особлива феноменологічна художня реальність, завдяки синкретичності та збереженій у генетичному коді інтонаційній основі музичного мовлення, створює підґрунтя для формування національної ідентичності, обумовлює культурну самобутність етносу, бере участь у формуванні психоінформаційного простору, утворюючи послідовність «звук - інтонація - знак - символ - мова - сенсова спільність» [37].

Центром усіх змін у сфері культури є задоволення потреб у народному та професійному мистецтві, які назріли, але були заблоковані попередньою суспільною ситуацією. Тепер ці потреби реалізуються по всій структурі і по всьому складу художньої культури. Посилена пропозиція телепрограм, літератури, музики має культового «кітчевого» характеру.

Нові потреби в народному мистецтві дають поштовх до його розвитку, інтенсифікують його функціонування (зростає кількість виставок, фестивалів, ігрищ та ін), посилюють функціонування етнохудожньої традиції у професійному мистецтві [32].

На сучасному етапі поступово відроджуються культурні цінності українського народу. Одним із таких надбань є народна гра з музичним супроводом, що відображає побут, обряди та звичаї українців. Це неоціненний виховний скарб, який залишили нам наші пращури.

Антон Макаренко писав: «Гра має важливе значення, яке в дорослого має діяльність, робота, служба: яка дитина у грі, такою з багатьох поглядів вона буде в роботі, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча насамперед відбувається у грі» [47].

Гра – це елемент інтелектуально-дидактичної діяльності дітей. Становить собою моделювання громадських і сімейних відносин при заміні деяких елементів цих відносин умовними чи символічними елементами [48, с. 71]

В українській педагогіці гра розглядається як один із важливих засобів виховання дошкільників, що сприяє фізичному, розумовому та естетичному розвитку дитини.

С. Чабан. Доводить, що «народна гра – це не тільки активний рух і весела розвага. Це змога для кожного малюка реалізувати власне «Я» і разом відчувати себе учасником спільних дій. Не виконавцем, а саме активним учасником! Тому педагог має бути особливо уважним до того, що саме цікавить дітей, які вони висловлюють зауваження та пропозиції. Нехай малі веселяться та граються так, як їм любо»[47].

Народні ігри є найважливішою своєрідною школою життя. Для них не потрібно спеціального ігрового устаткування. Серед них багато таких ігор, ціль яких — розвеселити, побавити. Це ігри-жарти із придумуванням нісенітниць, словесних каламбурів, зі смішними рухами, жестами. Жартам і гумору, характерним для них, властива необразливість. Це і визначає

педагогічну цінність народних ігор. Доброзичливий сміх дорослих, товаришів по грі діє на дитину сильніше, ніж покарання або зауваження [29].

У Тлумачному словнику Володимира Даля базові поняття за проблемою дослідження характеризуються таким чином: гра це – дія, забава, установлена за правилами; грати – тішитися, забавитися, веселитися; іграшка – предмет, яким грають, у що грають. Разом з тим важливим є глибинний зміст «давньоруських буковиць»: І (И) – з'єднання, Г – рух, Ра – сонячне світло.

Таким чином, у назві «гра» наші предки зашифрували «з'єднання бажання й дії у спрямованості до кращого».

Народні ігри мають багатовікову історію. Вони збереглися й дійшли до наших днів, передаючись із покоління у покоління, увібравши в себе кращі народні традиції виховання фізично здорової, допитливої й життєрадісної людини. Тому умовно народні ігри можна розділити на рухливі, пізнавальні, рольові ігри й обрядові:

- рухливі – сприяють розвитку сили, спритності й витривалості;
- пізнавальні – розширюють кругозір, розвивають інтелектуально;
- рольові ігри («дочки-матері», «солдатики» і т.д.) – дають можливість відтворити в активній наочно-діючій формі різноманітні сфери діяльності;
- обрядові ігри – дозволяють прилучитися до багатовікового досвіду предків, в календарно-обрядові цикли [4].

Новітні глобальні технології кінця ХХ ст., Інтернет відіграють важливу роль у формуванні майбутнього народного мистецтва. Якщо раніше народна музика залежала від прямого контакту виконавця з публікою, то зараз вона все більше залежить від глобальної віртуальної спільності, яку дедалі більше породжує Інтернет.

Ми поділяємо думку Світлани Садовенко, що «навіть у час, коли український народ опинився у стані етнічної, ідеологічної, мовної, конфесійної та політичної розпорошеності, питання освоєння національної культурної спадщини набуває все більшої ваги. Воно може бути вирішене

через виховання підростаючого покоління в душі поваги до своєї мови, традиційної культури і її складової – народної пісенної творчості, яка є втіленням специфіки національного художнього світобачення і функціонує невід’ємно від національної ідентичності. Діалогічна за своєю природою народна пісенна творчість консолідує людей, втягуючи різні соціальні, етнічні, релігійні групи у неперервний діалог і спонукає їх до взаємної толерантності. Перевагами сучасної народнопісенної творчості є доступність до її зразків та попит серед широких верств населення» [38, с. 147].

Таким чином, аналіз проблеми дослідження у науково-педагогічній літературі дає підстави стверджувати, що «естетичне виховання» і «народні ігри» дійсно мають великі перспективи у творенні національної самоідентифікації українства.

1.2. Можливості народних ігор в естетичному вихованні дітей дошкільного віку

Модернізація системи дошкільної освіти за європейськими стандартами безпосередньо дала поштовх до творчих пошуків педагогами новітніх ігрових технологій на основі народних ігор із музичним супроводом.

Основним завданням музичного виховання дітей дошкільного віку є:

- виховання в дітях життєвої мистецької активності, спрямованості на сприйняття і творення прекрасного в мистецтві та житті (краса, гармонія, виразність, грація, вишуканість), емоційно-ціннісного ставлення до українського і світового музичного мистецтва;
- розвиток загальної музикальності як сукупності музичних здібностей (емоційний відгук на музику, музичний слух і чуття ритму, музичне мислення, музична уява, музична пам’ять), здібностей виразного виконання музичних творів (пісенних, танцювальних, інструментальних) та творчої їх інтерпретації, варіювання, імпровізації;
- формування навичок музичного сприймання, виконавства і творчості в основних видах дитячої музичної діяльності, елементарних основ

музичної культури (потреби, переживання, ставлення, інтереси, любов до музики); закладання елементарної компетентності у музичному мистецтві [12].

У вихованні й розвитку дітей важливу роль відіграють такі чинники впливу, як сімейне виховання та виховання в умовах освітнього процесу, тому що саме в період дошкільного віку фізичний розвиток стає необхідною умовою, фоном, на якому успішно відбувається всебічний розвиток дитини. Розумовий, моральний, тобто суто соціальний розвиток в цей час набуває високого темпу. Діти активно пізнають навколишній світ, хочуть розібратися, зрозуміти оточуючі явища та події. В цей період активно розвиваються пам'ять, мислення, мова, уява.

Народні ігри створені народом так само, як казки, приказки, загадки, передаються із покоління в покоління. У їх змісті відбито психологію і побут кожної із народностей.

Дитяча гра завжди викликає живий, непідроблений інтерес, сприяє фізичному розвитку, збагаченню словника дітей, розвитку їхнього духовно-морального потенціалу, естетичному вихованню.

Перші записувачі та збирачі українських народних ігор з'явилися в ХІХ столітті – це етнографічні праці Павла Чубинського, Марко Вовчка, Лесі Українки, Олени Пчілки та ін., які записували українські пісні, колискові, дитячі ігри, веснянки.

Іван Франко психологічно обґрунтував надзвичайної дохідливої казки, розкрив цінність естетичних ідеалів народу їх вплив на виховання, звеличив пісню і працю.

Народні ігри як засіб виховання дітей високо оцінювали Софія Русова, Василь Сухомлинський, Єлизавета Тихєєва, Костянтин Ушинський та ін.

Костянтин Ушинський підкреслював яскраво виражену педагогічну спрямованість народних ігор. На його думку, кожна народна гра містить у собі доступні форми навчання, вона спонукає дітей до ігрових дій, спілкування з дорослими [51].

Олександра Усова писала: «У народних іграх немає навіть тіні педагогічної настирливості, й разом з тим усі вони цілком педагогічні» [50].

Високу оцінку іграм дав Василь Сухомлинський: «Гра – це величезне світле вікно, крізь яке в духовний світ дитини вливається живлючий потік уявлень, понять про навколишній світ. Гра – це іскра, що засвічує вогник допитливості» [44].

Відомий грузинський педагог Шалва Амонашвілі зазначав, що «якщо ми забудемо про те, що діти не можуть розлучитися зі своєю потребою гратися, то зробимо нашу методику не добрим путівником їх у світі пізнання, а бездушною мачухою... Почуття вільного вибору, як мені здається, складає психологічну основу гри. Однак це не означає, що, користуючись правом вибирати, дитина віддає перевагу тільки таким формам активності, які не будуть пов'язані з труднощами. Вибираючи гру, дитина тим самим приймає і пов'язані з нею труднощі, стає цілеспрямованою, вольовою, зосередженою у їх подоланні, що робить гру емоційно забарвленою і вмотивованою» [1].

Ігри та забави становлять чималий розділ народної дидактики й охоплюють найрізноманітніші її аспекти: народознавчий, мовленнєвий, математичний, природничий, пізнавальний, розважальний, оздоровчий тощо. Народні ігри із музичним супроводом супроводжують свята та національні обряди, у їх змісті відбиті сезонні явища, звичаї, пов'язані з хліборобською та землеробською працею.

Народні ігри зі співами – це історія народу, оскільки вони відображають соціальне життя кожної епохи.

У вступі до збірки ігор «Літала сорока по зеленім гаю» український письменник Василь Довжик називає ігри народним мистецтвом: «Та й хитра ж штука, оця народна гра! Ви думали – такі собі пустощі, коли робити нема чого, то в креймахи грають, аби збавити час, а вона, ота забавка, – мистецтво. А вона має свій погляд на людину, батьківщину, добро, уявлення про тебе і світ. Бо мистецтво – це метод пізнання себе і світу, А гра записала в собі і закодувала в генах дії не лише народні знання, а нас із вами, наш

національний характер» [21].

Із допомогою народних ігор зі співами діти опановують перші елементи музичної грамотності, вивчаючи напам'ять мелодію, вірші, скоромовки, лічилки. Окремі ігри розвивають і математичні здібності (класики, деркач, цурка, клітка та ін.).

Василь Скуратівський зазначає, що переважна більшість «абеткових істин дитинства» народжувалась у середовищі простого народу й виконувала певні функції людського співжиття. Ігри відкривали дітям живу історію свого народу, вчили любити народних героїв і ненавидіти кривдників [39].

Вуличні ігри були і своєрідним «дитячим садком». Батьки багатодітних родин постійно були в полі, і діти об'єднувались для ігор у самотійні осередки. «Для багатьох дітлахів, – пише В. Скуратівський, – такі забави були не тільки формою дозвілля, але й своєрідною школою, де засвоювалися перші абетки науки. Адже далеко не всім щастило відвідувати парафіяльні чотирикласки».

Народні ігри можна класифікувати за такими групами:

- дидактичні;
- рухливі з обмеженим мовленнєвим текстом;
- рухливі хороводні ігри;
- ігри мовленнєвої спрямованості;
- обрядові та звичаєві ігри;
- ігри історичної спрямованості;
- ігри з відображенням трудових процесів та побуту народу.

Дидактичні ігри – це ігри розумової спрямованості, які потребують використання раніше набутих знань, кмітливості, активної мислительної діяльності. Народні дидактичні ігри вчать дитину ненав'язливе, легко, захоплюють змістом так, що вона навіть не помічає того навчання. У скарбниці народної дидактики є дидактичні ігри з наспівами для будь-якого віку. Наприклад, для найменших: «Люлі, люлі», «Ходить кіт», «Ляльчини іменини»; для старших: «Весна зиму проганяє», «Крокове колесо», «Тече

вода», «Осінь», «Метелиця», «Годинник», «Лелека» та ін.

Значну групу становлять народні рухливі ігри з обмеженим мовленнєвим текстом. У них текст подається як лічилка, примовка, перегукування, звуконаслідування. Це ігри «Панас», «Їду, їду», «Звідки ти?», «Жмурки», «Котилася бочка...», «На чім стоїш?», «Іваночку, покинь схованочку» та ін.

Рухливі хороводні ігри супроводжуються пісенним текстом. На першому плані — слова, рухи — нескладні (ходіння в колі), по закінченні слів, співу можливий біг. Серед таких ігор найвідоміші: «Огірочки», «Галя по садочку ходила», «Подояночка», «Перепілочка», «Ой ягіл, ягілочка», «Іде, іде дід» та ін.

Обрядові та звичаєві ігри передають характерні події з життя українського народу: початок жнив, косовицю, великодні та купальські ігри, калиту, веснянки.

Ігри історичної та соціальної спрямованості відбивають характер тієї епохи, коли вони склалися. У їх змісті трапляються архаїзми, як для нас, гравцями виступають «пан», «король», «цар», «царівна». Це ігри: «Король», «У короля», «Воротарчик», «Пускайте нас», «Нема пана дома», «У відьми», «Дзвін», «Прослужив я в пана рік», «Кружок» тощо.

Ігри побутової спрямованості відображають у своєму змісті буденне життя людей («Жили у бабусі...», «Ой сусіди, сусідоньки», «Здрастуй, сусіде», «Куй-куй, ковалі...», «Як було у баби...»). Чимало серед них ігор з сюжетами про сімейне життя: «Батько й діти», «Горщечки», «Сімейка» тощо.

«Й чим більше задумуюсь, тим переконливіше доходжу висновку, – пише Василь Скуратівський, – всі чи переважна більшість дитячих ігор були лише формою проведення дозвілля – у них поєднувалися спритність і фізичне загартування, вправність і кмітливість, гнучкість і винахідливість, наполегливість і витривалість, вони розвивали пам'ять, увагу, зосередженість, вміння приймати раптове й найдоцільніше рішення, гартували волю, почуття колективізму та взаємовиручки» [39].

Народні ігри як фольклорний жанр мають специфічні особливості. Це ігри гуртові, вони об'єднують від 10-ти до 20-ти і більше дітей, їх структурна особливість дозволяє об'єднати всіх бажаючих грати.

Народні ігри можуть проводитись у будь-якій обстановці: у помешканні й на галявині, на подвір'ї і біля ставу, на луках і на річці.

Народні ігри багатоваріантні. Одна й та сама гра у різних регіонах України має не однакові приспиви, повтори. Це легко простежити на таких іграх, як: «А ми просо сіяли», «Мак», «Калина» та ін.

Так, в одному варіанті гри «А ми просо сіяли...» є приспів «Ой дід-лада»:

А ми просо сіяли, сіяли,

Ой дід-лада, сіяли, сіяли...,

а в другому варіанті –

«Зеленая рута, жовтий цвіт»:

А ми просо сіяли, сіяли,

Зеленая рута, жовтий цвіт, жовтий цвіт...

У грі «Мак» у першому варіанті діти звертаються до Городника, чи полив він мак та чи поспів мак. При цьому кожне запитання оспівується приспівом: «Маки, маки, маківочки, золотії голівочки».

Є й такий варіант гри, в якому після приспіву йде суцільний діалог з козачком:

- Козачок, чи виорав мачок? –
- Козачок, чи посіяв мачок? –
- Козачок, чи посходив мачок? –
- Козачок, чи пора молоть мачок?

Характерною особливістю народних ігор є навчальний зміст, який подається в ігровій формі. Мати бавить немовля, перебирає його пальчики, приказуючи:

- Печу, печу хлібчик
- Дітям на обідчик.

- Цьому дам, цьому дам,
- Цьому дам і цьому дам...
- А цьому не дам, бо цей буцман.
- Він дров не носив,
- Він діжі не місив,
- Він печі не топив,
- Діток гулять не водив –
- Справжній лежень.
- То я цьому не дам.

Змістом цієї гри – забавлянки мати вчила дитину бути працювитою, не лінуватись. Народні ігри образні, в кожній з них відбивається якась подія або випадок, близький за своїм змістом дитині. Не можна переоцінити значення народних ігор у розвитку мови дітей, у збагаченні їхнього словника образними словами. Почувши спів зозулі, дитина, підстрибуючи, промовляє:

За своєю структурою більшість народних ігор прості, однопланові, завершені, в них в єдине ціле поєднуються слово, рух, пісня.

Гра досить рано входить у життя дітей – вже на першому році життя. «Дитина, граючи, живе, – писав Тимофій Лубенець, – і, живучи, грає». Діти будь-якого віку знайдуть собі гру до смаку. Добираючи її, слід враховувати вік дітей, чітко визначати мету кожної гри [22].

Таким чином, народні ігри зі співами в естетичному вихованні дітей дошкільного віку через синтез музики і слова, ритмічних рухів, танцю та креативності розвивають музичні здібності дошкільників, любов до народної творчості, сім'ї, Батьківщини.

Педагогічна цінність народних ігор зі співами полягає в поєднанні гри, праці, навчання, виховання і розвитку дітей; формуванні музичних здібностей, самостійності судження, мислення; розвитку уявлень про навколишній світ; збагаченні досвіду про народні звичаї та обряди, календарні свята.

1.3. Вікові рівні музичного розвитку дітей дошкільного віку

Одним із важливих завдань всебічного розвитку сучасної дитини що відповідає Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2029 року є виховання музичної культури.

Музика – один із самих потужних і емоційних видів мистецтва. Саме вона збагачує сприймання творів живопису, літератури, сприяє розумінню їхнього змісту, розвиває естетичні почуття.

Музичне мистецтво, як і будь-яке інше, допомагає дітям осягати красу навколишнього світу, сприяє збагаченню їхнього життєвого досвіду, викликає різноманітні емоційні переживання.

Знання вікових особливостей дітей дошкільного віку дає можливість педагогу знаходити більш ефективні способи управління психічними процесами дитини, у тому числі і його музичним розвитком.

Сучасні українські науковці з питань дошкільного виховання Алла Богуш, Наталія Гавриш, Тетяна Котик та ін. розглядають такі два види музичної діяльності, які їх здійснюють у дошкільному закладі [1].

Перший пов'язаний із залученням дітей до мистецтва музики. Це слухання класичної і сучасної музики, заучування пісень і танців, оволодіння елементарними навичками гри на музичних інструментах. Означений вид діяльності вимагає певного рівня розвитку музичних здібностей.

Другий вид музичної діяльності пов'язаний з грою і художньою літературою, тобто це різного роду музичні ігри, змістом яких є художні тексти: ігри-драматизації у музичному супроводі, народні хороводні ігри зі співом, діалогами, рухами, дитячі оперні вистави за казками, розігрування українських народних пісень під музику та заняття під музичний супровід [23].

Здібність до сприймання музичного твору не завжди знаходиться в прямій залежності від віку. Про питання музичного розвитку і виховання свідчить поява емоційної і слухової чуйності.

За даними Валентини Белкіної, у малюків на 10– 12-й день життя

виникають реакції на звуки. На початку перших місяців життя музичне звучання впливає на дитину імпульсивно, викликаючи реакцію поживлення або спокою. Поступово з віком і в міру цілеспрямованого виховання діти починають сприймати музику відповідно емоційно-смісловому змісту, радіючи або сумуючи залежно від характеру музики, і лише пізніше сприймають виразність образу [2].

У дитини виникає прагнення до музичної діяльності, вона зацікавлена рухом під музику, співом. Це виступає передумовою до музичної діяльності. Сприймаючи музику, діти проявляють емоційну чуйність: радіють або спокійно слухають музику.

Слухові відчуття більш диференційовані: дитина розрізняє високий і низький звук, гучне і тихе звучання, найбільш контрастні тембри дитячих музичних інструментів.

Існують індивідуальні відмінності в слуховій чутливості, деякі малюки можуть точно відтворити нескладну і коротку мелодію. З'являються перші свідомо відтворені співацькі інтонації. І якщо на другому році життя дитина, підспівуючи дорослому, повторює закінчення музичних фраз, то до кінця третього року вона може сама відтворити мелодію невеликої поспівки (за допомогою вихователя).

В дитинстві у дітей з'являються музичні інтереси, іноді до якогось із видів музичної діяльності або навіть до окремого музичного твору. У цей час відбувається становлення всіх основних видів музичної діяльності: сприйняття музики, спів, рух, а в старших групах – гра на дитячих музичних інструментах, музична творчість, пізніше – бажання займатися музикою і активно діяти [28].

Із часом голосовий апарат дитини зміцнюється, тому голос придбаває деяку дзвінкість, рухливість. Налагоджується вокально-слухова координація. Значно зміцнюється руховий апарат. Діти здатні запам'ятати послідовність рухів, прислухаючись до музики.

Необхідними умовами формування цілісної особистості є гармонійне

поєднання розумового й фізичного розвитку, моральної чистоти й естетичного відношення до життя й мистецтва.

Досягненню цієї мети сприяє правильна організація музичного виховання дітей. Музика має звукову природу, часовий характер, узагальненість образів. Музика повинна звучати не тільки на музичних заняттях, але й у побуті, в іграх дітей, включатися в інші види діяльності, служити розвагою і відпочинком.

Музика починає звучати з ранкової зарядки, створюючи радісний, бадьорий настрій у дітей, активізуючи, підвищуючи їхній життєвий тонус. У теплу й суху пору року пісня повинна виконуватися на екскурсіях, на прогулянках, у хороводних іграх, створюючи спільність переживань, піднесеність настрою [9].

У дітей чотирьох і п'яти років: сприймання має більш цілеспрямований характер: виразніше виявляються інтереси, й здатність навіть мотивувати свої музичні переваги, свою оцінку творів.

У цьому віці діти не тільки віддають перевагу тому або іншому виду музичної діяльності, але і вибірково відносяться до різних її сторін. Наприклад, більше люблять танцювати, ніж водити хороводи, у них з'являються улюблені пісні, ігри, хороводи, танці.

Значно зміцнюються голосові зв'язки дитини, налагоджується вокально-слухова координація, диференціюються слухові відчуття. Більшість дітей здатні розрізнити високий і низький звук в інтервалах квінти, кварта, терції.

У деяких дітей шести років голос приймає дзвінке, високе звучання.

Діти цього віку проявляють у русі спритність, швидкість, уміння рухатися в просторі, орієнтуватися в колективі. Вони більше звертають увагу на звучання музики, краще погоджують рухи з її характером, формою, динамікою, засвоюють всі види музичної діяльності: слухання музики, спів, ритмічні рухи. Поступово опановують навичками гри на інструментах. Засвоюють найпростіші відомості по музичній грамоті.

У дошкільників розвиваються розумові здібності, збагачується музичне мислення. Вони здатні визначати не тільки загальний характер музики, але і її настрій (весела, сумна, ласкава, казкова тощо.). Розрізняють твори за жанрами: бадьоро, чітко, грізно, радісно (про марш); ласкаво, тихо, трохи сумно (про колискову).

Діти старшого дошкільного віку охоче беруть участь в іграх на ритмічне багатоголосся; чують двох- і тридольний ритм і виконують його на різних ударних інструментах у синтезі з мовними іграми в колективі дітей; володіють прийомами гри на ложках, ксилофоні, металофоні та інших мелодичних і шумових інструментах.

П'яти-шестирічним дітям особливо подобається імпровізувати у різних видах музичної діяльності (співи, танці, гра на музичних інструментах, імпровізація, музично-рухові рухи).

Старшому дошкільнику властивий емоційний підйом і переживання, почуття хвилювання від участі в спектаклі, святі, розвагах, виступі дитячого оркестру або хору.

Бажання якісного виконання ролі або музичного твору показує, що головним для дитини стає не процес участі в діяльності, а її результат. Спрямованість на результат, на створення виразного образу, прагнення одержати схвалення глядачів свідчить про те, що участь у музичній діяльності стає для дитини не грою, а творчістю.

Особливо подобається імпровізувати у співі, танці, грі на музичних інструментах, складати оригінальні мелодійні фрази й пісеньки на пропонований текст; з'єднувати рухи в танець; створювати невеличкі оркестровки. У музичних іграх і хороводах вони виступають авторами сюжетів, музичних образів, організаторами самостійних ігор.

Яскраво виступають індивідуальні особливості дітей. Якщо одні діти дають лише короткі відповіді (типу «голосно-тихо», «весело-сумно»), то інші відчують, розуміють більш яскраві ознаки музичного мистецтва: музика може виражати різноманітні відчуття, переживання людини.

Отже, індивідуальні прояви часто «обганяють» вікові можливості. Виразно виявляються відмінності в рівні музичного розвитку тих дітей, які засвоювали програму музичного виховання в дитячому садку, і тих, хто не мав такої підготовки [24].

Естетичне виховання спрямоване на розвиток здібностей дошкільників сприймати, чути й розуміти прекрасне, розрізняти гарне і погане, творчо самостійно діяти, прилучаючись тим самим до різних видів музично-художньої діяльності. Одним з яскравих засобів естетичного виховання є музика. Щоб вона виконала цю важливу функцію, треба розвивати в дитині загальну музикальність [3].

Перша ознака музикальності – здатність відчувати характер і настрої музичного твору, співпереживати почуте, проявляти емоційне відношення, розуміти музичний образ. Музика хвилює маленького слухача, викликає відповідні реакції, знайомить із життєвими явищами, народжує асоціації.

Друга ознака музикальності – здатність вслухатися, порівнювати, оцінювати найбільш яскраві й зрозумілі музичні явища. Це вимагає елементарної музично-слухової культури, уваги, спрямованої на ті або інші засоби виразності.

Третя ознака музикальності - прояв творчого відношення до музики. Слухаючи її, дитина по-своєму уявляє художній образ, який передає в співі, грі, танці [3].

Виконання пісень, танців, ігор стає достатньо виразним і свідчить про спроби передати своє відношення до музики. Діти опановують найпростіші прийомами гри на ударних (барабан, бубон, трикутники та ін.), струнних (цитра), духових (тріола, «Мелодія») інструментах; запам'ятовують їх устрій, по тембру розрізняють звучання.

З розвитком загальної музикальності у дітей розвивається емоційне відношення до музики, вдосконалюються слух, творча уява. Переживання дітей здобувають своєрідну естетичну активність.

В результаті накопичених спостережень педагог має нагоду умовно

віднести дитину до тієї або іншої підгрупи дітей, які відрізняються схожими знаннями і навичками. Подалі керівництво музичною діяльністю дітей будується з урахуванням їх індивідуальних особливостей, а також особливостей кожної підгрупи. Дітей поділяють на три підгрупи за рівнем музичного розвитку:

перша – слабо підготовлена;

друга – успішна;

третья – відмінно виконуюча всі завдання.

Результати можна перевірити за наступними напрямками:

1) естетичне відношення дітей до музики й музичної діяльності (музичні інтереси, пам'ять, перші вияви музичного смаку, рівень розвитку музичного слуху, творчі здібності);

2) засвоєння музичного репертуару, впізнавання знайомих творів, виконання знайомих пісень, танців, ігор;

3) оволодіння деякими знаннями й практичними уміннями в сприйманні мелодії в співі, танцях, хороводах і грі на дитячих інструментах.

Отже, знання вікових рівнів музичного розвитку дітей дошкільного віку надає можливість проводити об'єктивну діагностику, що дозволяє з'ясувати особливості музикальності дитини в ситуації виконання нею того або іншого виду предметно-музичної діяльності, що в свою чергу розвиває у дитини музичний смак, погляди, переконання, наявний музичний досвід.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНИХ ІГОР ІЗ МУЗИЧНИМ СУПРОВОДОМ В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Основні методи використання народних ігор із музичним супроводом в роботі з дітьми дошкільного віку

В дошкільному віці у дітей яскраво проявляються творчі задатки, яким властива природна активність. Творчість дітей цінна тим, що являє собою пізнавально-пошукову музичну практику. Саме в цей період дитинства важливо розвивати музично-творчі здібності дошкільників; формувати вокальні навички; прилучати дітей до вокально-хорового мистецтва; реалізувати творчий потенціал; «задати посилення» для розвитку задатків творчої фантазії.

Одним із найбільш доступних засобів активності дітей дошкільного віку є народна гра із музичним супроводом (пісенний, інструментальний).

Опановуючи ігровими вміннями, діти беруть участь у створенні ігрової ситуації, виконанні ігрових правил і дій, що сприяють рішенню поставлених у грі завдань.

Більшість дошкільників люблять співати, причому всі, і ті, що володіють природними музичними здібностями, так і слабко інтонуючи. Це голосові ігри на основі фонопедичних методів, артикуляційні ігри-казки, координаційно-рухливі ігри, музично-дидактичні ігри, пісенно-театральні експромти, пальчикові ігри, які крім музичних завдань, розвивають дрібну моторику, підвищують загальний рівень організації мислення дитини, розвиваючі комп'ютерні програми тощо.

Слово вихователя в процесі розучування народної гри з музичним супроводом має бути лаконічним, емоційним, образним. Затяжне, навіть цікаве вступне слово знижує напругу уваги в процесі слухання музики.

Українська народна пісенна творчість чудодійно впливає на серця і почуття немовлят, малят та дітей, відкриває світ добра і справедливості, виховує любов до матері, природи, рідного краю і свого народу, вчить поважати і розуміти його обряди і народну творчість, в яких дитина проявляє своє вчення, а слова, музика і пісня спричиняють зростання її душі.

Євгенія Сявакко доводить, що народна пісня «... як джерельна вода чистої криниці, – дає людині силу у спеку і вітер, чарує своєю щирістю, мелодійністю, дотепністю, багатством барв та відтінків. Вона входить в

життя людини від першого подиху і до останнього: під час роботи і дозвілля, в полі і вдома, в будні і в свята. Вона увібрала в себе радість і смуток, запальний гумор святкового гуляння і високу патетику душі, прищеплює художній смак до високого мистецтва. Якщо фізична чи розумова праця є засіб матеріального забезпечення людини, то пісня є багатством голосу її душі. Душа співає – людина щаслива, а заспівають діти – заспіває народ»[45, с. 67].

Естетичні переживання дитини тісно пов'язані із позамузичним змістом, із загальними подразненнями рухів, а передусім із забавою. І тому музика для малої дитини не є чимось окремим, а виступає частинкою джерела всяких дитячих як фізичних, так і психічних енергій, що деколи немов виприскують в дитячій уяві, забаві.

Все в житті починається з гри. І так ведеться з давніх-давен. Старші передають меншим свої вигадки, а менші додають щось своє, придумують нові забавки. Так і дійшли народні ігри, забави до наших часів.

Гра – основних вид діяльності дошкільників

Гра займає більшу частину часу життя дитини. Адже в грі дитина задовольняє свої потреби в активній діяльності, намагаючись діяти, як дорослі. Гра дитини має свої особливості:

а) гра – це творча діяльність;

б) гра – це самостійна діяльність,

в) гра – це засіб всебічного розвитку дитини.

г) гра – це відображаються тих соціальних явищ, які діти спостерігають в процесі взаємин між людьми.

Найпоширенішим засобом розподілу ролей у дитячих іграх є лічилки – невеличкі поетичні твори, в основі яких лежить лічба. Вони бувають сюжетними та безсюжетними.

Діти часто пристосовують для лічби звичайні пісеньки, заклички, ігрові приспівки. Для лічилок властиве скандування та чітка ритмізована акцентуація кожного складу. Ведучий, виголошуючи лічилку, пальцем вказує

на кожного із учасників гри; на кого випаде останній склад, той стає її персонажем або жмурилкою.

На практиці у закладах дошкільної освіти застосовуються наступні методи музично-естетичного виховання:

Метод наведення, суть якого полягає у такому доборі музичних творів і бесід, що побудовані на стародавніх народних звичаях, обрядах і піснях і допоможуть вихователю підготувати дітей до сприймання творів хорової, оперної та симфонічної музики.

У розвитку музичного сприймання дошкільників велику роль відіграє *метод порівняння*, адже можливості аналізу дітьми музичних творів обмежені їх невеликим досвідом.

Для порівняння можна використати контрастні твори одного жанру (наприклад, дві пісні – «Танцювала риба з раком» та колискову «Котику сіренький»).

Метод порівняння за контрастом і аналогією дозволяє помітити те, на що дитина може не звернути увагу, дає змогу яскравіше відтінити своєрідність музичних творів різноманітних жанрів. Завдання на порівняння захоплюють дітей, активізують їхню творчу діяльність. Найкраще діти помічають у музиці контрасти.

Важливо частіше пов'язувати музику не тільки з рухом, але й зі словом. Засвоєння музичної мови має органічно поєднуватися із засвоєнням фонетичних (звукових) особливостей та інтонаційної виразності рідної мови. Цього можна досягти шляхом вивчення дитячих народних пісень.

Будь-який твір дає змогу кількома фразами вказати на зв'язок музики з якимось почуттям або думкою людини, з певним життєвим фактом. «Чим більше різних життєвих зв'язків музики буде виявлено, тим міцніше музика буде входити до свідомості дітей як частина життя, як саме життя» [31, с. 16].

Щоб не руйнувалася цілісність образу під час сприймання музики, основою аналізу повинно стати *спостереження* за розвитком інтонації, бо це буде аналіз смислових художньо-образних елементів, а не окремих елементів

музичної мови.

До *словесних методів* музично-естетичного виховання на матеріалі народно-пісенної творчості належать бесіди, дискусії, обговорення мультфільмів, концертів та обмін враженнями про них.

До *наочних методів* належить колективне знайомство з виконавцями народних пісень, перегляд тематичних теле- та радіопередач, кінофільмів тощо.

Практичні методи естетичного виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом включають пошукову роботу і збирання та вивчення народних пісень, створення фольклорних кутків та інше.

Доцільно використовувати *ігрову методику* для вивчення фольклорного матеріалу. Поєднання емоційної привабливості, яка притаманна грі з графічними, інформаційними та іншими можливостями комп'ютера, несе в собі великий дидактичний потенціал, який може і повинен бути реалізований в практиці вихователів закладів дошкільної освіти.

Під час знайомства з народними іграми із музичним супроводом доцільно використовувати костюми, побутову атрибутику, музичний репертуар.

На музичному занятті можна запропонувати дітям пограти в гру «Печу, печу хлібчик», «У вовка», «Гриби», «В залізного ключа».

Наприклад, гра «В залізного ключа».

Діти стають в коло і беруться за руки. Одна дитина в середині (в крузі) намагається прорватися, налягаючи їм грудьми на руки.

Її питають:

-Який ключ?

Вона відповідає:

-Залізний.

Як розчеплять руки, то дитина виривається з кола і втікає, а за нею

біжать всі та співають:

«Ой дзвони дзвонять,

Хорти вовка гонять.

По болотах, очеретах,

Де люди не ходять».

Хто зловить, той сам стає «вовком» у крузі і тоді знов гра повторюється.

Творчий метод. Стимулює розвиток творчої фантазії дітей. Лічилки, які можуть бути співочими, потішними й поетичними:

Гадуль, гадуль, гадулька!

Десь там моя зозулька,

По полю літала,

І пір'ячко збирала.

Для розвитку творчих здібностей дітей можна використати тексти загадок. Вихователь створює на відповідні слова мелодію, враховуючи, що відповідь доспіває хтось із дітей.

Під час виконання співацьких імпровізацій можна використати тексти народних примовок, лічилок.

Бажано, щоб народні пісні діти засвоювали не тільки у співацькій діяльності, а й під час інструментального музикування. Як вже було зазначено, на теми українських народних пісень композитори створили ряд варіацій (зокрема для фортепіано). Виконуючи на занятті такі твори, можна запропонувати дітям акомпанувати на дитячих музичних інструментах.

У хороводах закладено багато педагогічних можливостей щодо вивчення народних ігор з музичним супроводом.

Вони містять просторово – формотворчий елемент. Постійна зміна напрямку руху сприяє усвідомленню простору, допомагає дітям впевненіше орієнтуватися в ньому. Деякі дошкільники слабо усвідомлюють своє тіло й бояться рухатися, але, тримаючись за руки, вони почувають себе впевненіше й краще зберігають рівновагу. Той, хто звичайно прагне уникнути контакту,

легко й природно бере сусідів за руки в танцювальному колі. Тісний контакт позитивно впливає на розвиток почуттів.

В хороводах діти відчують не тільки загальний характер музики, але й ритмічний рисунок, інтонацію, динаміку. Мелодії хороводів прості, логічні, у них яскраво виражене фразування. Одночасно діти вчаться:

- чути й розуміти музичну мову;
- виразно передавати характер музики в рухах;

Одним із методів є метод *художнього руху*, в якому всі рухи й вправи сприймаються дитиною як закінчений «художньо – значеннєвий образ». Засобами методу виступають музика, слово, рух.

Рух – основний засіб даного методу. Його завдання перевести звук на мову рухів.

Метод *музичних композицій* – пов'язаний зі збагненням (постиженням) художніх закономірностей створення музичних творів: форма, стиль, жанр, тема.

Головними компонентами хороводів є: спів, рух, музика, гра, сюжет. Тому в роботі з дошкільниками використовуються наступні прийоми народної хореографії:

Гра досить рано входить у життя дітей –вже на першому році життя. «Дитина, граючи, живе, - писав Тимофій Лубенець, – і, живучи, грає».

З дітьми третього року життя народні ігри можна проводити на прогулянці з невеликою групою в 5 – 6 чоловік. Текст слів в іграх простий, це переважно заклички: «Дощику-дощику», «Вода холодная», «Зозулю-кавулю», «Вийди, вийди сонечко».

Наприклад, гра-пісня «Дощику-дощику» проводиться на прогулянці в переддощову годину. Діти стають у коло, піднімають руки, дивляться на хмари й підспівують текст за вихователькою:

Не йди, не йди, дощику,
Дам тобі борщику,
У глинянім горщику.

Поставлю на дуба,
 Дуб повалився,
 Горщик розбився,
 Дощик полився (Усі діти розбігаються.)

У другій молодшій групі (четвертий рік життя) дітям доступні рухливіші хороводні ігри з наспівуванням: «Курочка-чубарочка», «Кізонька», «Де ж наші ручки?», «Качечка».

Дітям п'ятого року життя доступні й складніші хороводні ігри-пісні з текстом для співу: «Галя по садочку ходила...», «Калина», «Я лисичка, я сестричка», «Ой у перепілки...», «Жили у бабусі».

Народні ігри з піснями для дітей старшого дошкільного віку можна поділити на кілька груп.

До першої групи належать рухливі ігри з текстом-діалогом: «Кози», «Панас», «Чорне - біле», «Гуси», «У гусей», «Жмурки», «Квочка», «Крук», «Сірий кіт», «Залізний ключ» та ін. Наприклад, гра «Жмурки».

Лічилкою обирають Водія, зав'язують йому очі хустинкою, виводять на середину кімнати і звертаються до нього з такими словами:

- Водій, Водій! На чому стоїш?
- На бочці.
- Що в бочці?
- Квас!
- Лови курей, та не нас.

Водій починає ловити і кого з гравців спіймає, той і стає Водієм.

До другої групи належать хороводні ігри зі співом. Текст цих ігор ознайомлює дітей з трудовими процесами, із звичаями українського народу. Це такі ігри, як «Соловейко-сватку», «А ми просо сіяли, сіяли...», «Мак», «Задумала бабусенька» та ін.

Наступну групу становлять ігри-пісні розважального характеру, в яких відбито народні звичаї. Це ігри «Ягілочка», «Чий вінок кращий?», «Ходить Гарбуз по городі», «Як у нас біля воріт», «Ой є в лісі калина», «Ой

на горі жито» та ін.

Чимало народних ігор стануть у пригоді вихователю для закріплення звуковимови, звуконаслідування. Серед них: «У волосянку», «Рядки», «Гуси», «Ку-ку, ку-ку, птичко мала», «Прослужив я в пана рік», «Задумала бабусенька», «Довгоносий журавель» та ін.

Наприклад, із старшими дітьми для вправлення у вимові голосних звуків та регулювання сили голосу можна запропонувати їм гру «У волосянку». Троє-четверо дітей разом з вихователькою домовляються, які голосні звуки вони тягнутимуть. Потім співають:

Ой нумо, братці, волосянки тягти,
 А хто не дотягне, того за руки тягни.
 І всі тягнуть о або у (а, є, і, и, ю, я, е).
 Хто зупиниться, того й тягнуть за руку.
 Гра починається спочатку [5].

«Для того, щоб це животворне джерело не замулювалося, – пише В. Скуратівський, – не згасали його пульсуючі водограї, котрі повсякчас погамовують духовну спрагу, приносять нам радість і здоровий дух, мусимо бути ревними оберігачами наших кращих народних традицій, серед яких уособне місце посідають дитячі ігри і яким відведена самою природою виняткова роль у вихованні наших дітей» [40].

Українська пісня – це історія народу. «Це перша пісня, яку дитина чує від найближчої і найдорожчої для нього людини – її матері. І функція цього простого співу, що йде від самого серця – далеко не лише просте заколисування. Співаючи колискову, мати висловлює найзаповітнішу мрію, сподівання, бажаючи дитині довгого, щасливого життя, передає їй найважливіші культурні коди. Поки діти чують колискову від своїх матерів, народ має надію і надалі зберігати свою ідентичність» [55].

Пісня – це найкращий речовий вияв ритму, який панує у Всесвіті. Хоч би і без слів, пісня є чимось вимірним, чимось ідеальним, абстрактним і абсолютним. А вже пісня зі словами, а ще більше пісня з рухом, пісня з

забавою, пісня-гра – це вже щось зовсім реальне і конкретне, що його дитина може вже цілим своїм єством переживати.

Естетичні переживання дитини, в тому числі і музичні, не є такими як у дорослих. Ці переживання в'яжуться із забавою. Пісня, спів і музика, часто є нерозривною частиною рухових забав та ігор, розвиває в дитини найкращі душевні якості. Дуже люблять діти різні інсценування пісень.

Звичайно ж, народна пісня звучить у садочку з перших музичних занять. Від простого підспівування із ясельної групи «Сороки-ворони» та «Печу, печу хлібчик» до «Вийди, вийди, сонечко» у молодшій. У середній групі це вже може бути «Де ти, кицько, ходила», ну, а в старшій – це і «Ти ж мене підманула», «Ходить гарбуз по городу», і ще багато інших.

Ми поділяємо точку зору науковців про те, що «українська народна пісенна творчість має глибинний потенціал, що є запорукою формування духовності дошкільнят. Вона має зайняти відповідне місце в освітньому процесі, який здійснюється закладами дошкільної освіти, саме в період, коли дитина найкраще сприймає емоційно забарвлену інформацію, яку зокрема й несуть музика і пісенні образи. Це є запорукою формування національно свідомих, патріотично налаштованих поколінь, пройнятих духом українства, духом, який акумулює в собі такі риси людського характеру, як національна гордість, працьовитість, волелюбність, любов до рідної землі, шанобливе ставлення до родини, готовність на пожертвування заради рідної України» [7].

Отже, народні ігри з музичним супроводом використовуються в роботі з дітьми дошкільного віку в ранкові години, на прогулянці, в другій половині дня. Вони також входять до складу занять з усіх розділів програми, ними бажано закінчувати заняття для піднесення емоційного тону дитини. Без народних ігор з музичним супроводом не може обійтись жодне народне свято чи розвага.

2.2. Організація, зміст та результати впровадження методики в

констатувальний експеримент дослідження

У процесі науково-педагогічного пошуку важливо було не лише з'ясувати критерії та показники, але й визначити рівні стану естетичного виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом.

За основними критеріями оцінювання визначено рівні естетичного виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом:

- ставлення дошкільників до народних ігор з музичним супроводом;
- знання дошкільниками народних ігор з музичним супроводом;
- освоєння дошкільниками народних ігор з музичним супроводом.

З цією метою було проведено констатувальний експеримент, який передбачав спостереження, бесіди та опитування дітей, проведення вправ, занять, свят і розваг за темою дослідження, вивчення результатів музично-ритмічної, пісенної, інструментальної діяльності дошкільників, аналіз розвитку у дітей основних музичних здібностей.

Експеримент за темою дослідження проходив на базі виробничої педагогічної практики в ДНЗ (яса-садок) «Теремок» Новофедорівської сільської ради.

В експерименті брали участь старші дошкільники груп «Сонечко» і «Барвінок». Група «Сонечко» – експериментальна (ЕГ), група «Барвінок» – контрольна (КГ). Перед проведенням експерименту були розроблені спеціальні вправи і творчі завдання з метою активізації творчої діяльності й розвитку основних музичних здібностей (емоційний відгук на музику; ритмічний, звуковисотний, тембровий та динамічний слух, пам'ять, музичне мислення), музичної компетентності в процесі обізнаності дошкільниками народних ігор з музичним супроводом.

В процесі дослідження були поставлені наступні завдання:

1. Виявляти інтерес дошкільників до сприймання українських народних ігор з музичним супроводом;
2. Виховувати у дітей емоційно-ціннісне ставлення до української народної музики.

3. Визначити процентне співвідношення дітей із різним рівнем знань у процесі освоєння народних ігор з музичним супроводом.

Мета цих завдань: залучати дітей до музичної культури українського народу; збагачувати їхні музичні враження та викликати яскравий емоційний відгук на різні за характером і жанрами народні ігри з музичним супроводом.

Таким чином, одержавши початкові посилки в ході констатувального експерименту ми почали експериментальну частину дослідження.

На музичних заняттях у процесі експериментальної роботи дітям було запропоновано наступні завдання:

Завдання №1. Слухання музики.

Освітня лінія: Розвиток інтересу до слухання української народної музики, виховання культури емоційного сприймання зразків української народної музики, танцювального мистецтва, шедеврів художників.

1.1. Гра «Рухатись – відпочивати»

Мета: виявити вміння дітей рухатися відповідно до контрастних змін у музичному супроводі (марширування, біг, підстрибування).

Методика проведення гри. Педагог пропонує дітям уважно послухати музику та відповідно до її характеру виконувати рухи.

Звучить музичний фрагмент маршу — діти енергійно крокують, на спокійну музику — діти присідають навпочіпки й підкладають долоні під щічку, відпочивають. Коли звучить весела, легка музика діти весело, легко біжать на носочках один за одним, знову звучить спокійна музика - діти відпочивають. Потім лунає грайлива музика – діти підстрибують на місці. Гру повторюють декілька разів. [25, с. 60].

1.2. «Гопак» український народний танець.

Мета: розвивати вміння слухати музику, порівнювати характер спільних за жанром музичних творів; формувати вміння порівнювати характер музики із змістом наочності. Засобами танцювальної виразності проілюструвати певні художні образи.

а) Після слухання української народної музики «Гопак» і перегляду

картини «Гопак» (різні інтерпретації) за пропозицією педагога, визначити, що «змалювали» в своїх композиціях композитор і художник (музичні інтонації і художнє сприймання передати словами, спробувати імпровізувати «озвученими жєстами»).

б) Придумати музичний супровід до танцю за допомогою шумових інструментів (металофон, музичний трикутник, маракаси, дзвіночок, барабан та ін.)

Таблиця 2.1.

Критерії оцінювання

Високий рівень	Дитина емоційно слухає музику, впевнено рухається і змінює характер рухів відповідно до характеру музики, добре орієнтується у просторі, рухи чіткі, емоційно забарвлені.
Середній рівень	Дитина із задоволенням слухає музику, виконує рухи, але не завжди вчасно змінює характер рухів відповідно до характеру музики.
Низький рівень	У дитини відсутній емоційний відгук на музику, слабо орієнтується у просторі, має труднощі у відтворенні рухів.

Завдання №2. Співи.

Освітня лінія: Вчити дітей одночасно починати й закінчувати спів. Розуміти диригентський жест (початок і кінець співу, ведення фрази). Освоювати метод вільного диригування. Розвивати інтерес до виконання українських народних пісень.

2.1. Спів в ансамблі.

Гра «Заспіваймо пісню веселеньку»

Мета: вчити дітей співати в ансамблі, не відстаючи й невипереджаючи один одного.

Методика проведення гри. Педагог поділяє дітей на невеликі групи та

пропонує провести концерт. Кожна група дітей виконує знайомі українські співаночки з музичним супроводом («Труби, Грицю, в рукавицю» муз. В.Верховинця, сл. народні; «Іде, іде, дід, дід», українська народна примовка, обр. Я.Степового, «Ой на горі жита много» українська народна пісня та ін.)

2.2. Колективний, груповий, сольний спів (українська народна колядка «Коляд, коляд, колядниця», «Добрий вечір, щедрий вечір» українська народна щедрівка).

Мета: вчити співати українські народні пісні календарного циклу природним голосом, без напруження в невеликому діапазоні (п'ять-шість звуків: від re1-мі1 – до сі1-до2). Закріплювати уміння співати колективно, у групі та індивідуально.

Завдання: розвивати емоційне ставлення до музики через культуру музично-ритмічних рухів.

2.3. Пісня-веснянка «Вийди, вийди. Іванку»

Співати природним, м'яким, неголосним звуком. Звернути увагу на динамічні відтінки. Дихати не піднімаючи плечей; правильно вимовляти слова, розподіляти подих на фразу, співати виразно, передаючи в співі емоційний зміст пісні.

Таблиця 2.2.

Критерії оцінювання

Високий рівень	Дитина емоційно з бажанням співає в ансамблі, після музичного вступу вчасно починає пісню і закінчує спів.
Середній рівень	Дитина випереджає загальне звучання пісні або відстає від нього, вигукує.
Низький рівень	Дитина не може після музичного вступу вчасно вступити та закінчувати співати пісні в ансамблі.

Завдання №3. Музично-ритмічні рухи.

Освітня лінія: Вчити дітей водити хороводи. Дати поняття про

різновиди хороводів. Розвивати інтерес до виконання українських народних пісень в русі.

3.1. Почуття ритму.

Гра «Музичні кола»

Мета: виявити рівень розвитку ритмічного слуху, вміння відтворювати ритмічний рисунок різними способами.

Обладнання: різнокольорові кола (коло, поділене навпіл; коло, поділене на три рівні частини; коло, поділене навпіл, одна з половин поділена на дві рівні частини; коло, поділене навпіл, одна з половин поділена на три рівні частини).

Методика проведення гри. Педагог показує дітям одне з кіл. Відповідно до малюнка діти повинні поплескати, проспівати чи протупотіти відповідний ритм.

Наприклад, якщо на малюнку три рівних частини, треба зробити три рівних за довжиною оплески.

3.2. Виконання основних видів рухів.

Вправа «Хоровод»

Мета: перевірити вміння дітей виконувати основні види рухів щодо водіння хороводів, змінювати рухи зі зміною музичного супроводу.

Методика проведення вправи. Діти рухаються по колу під музику. Під час «legato» діти йдуть по колу, під час «stacato» – роблять підскоки на двох ногах із просуванням уперед. Під час зміни темпу змінюється характер руху. Із прискоренням – переходять на біг, з уповільненням діти йдуть приставним кроком уперед. Музичний супровід і відповідні до нього рухи можна змінювати.

Таблиця 2.3.

Критерії оцінювання

Високий рівень	Дитина швидко розуміє та виконує завдання, правильно відтворює різні ритмічні рисунки за допомогою танцювальних рухів, впевнено рухається та
----------------	--

	змінює характер рухів відповідно до темпу, добре орієнтується у просторі.
Середній рівень	Дитина з бажанням виконує завдання, але не завжди правильно передає ритмічний рисунок, потребує незначної допомоги дорослого, рухи не завжди чіткі та впевнені.
Низький рівень	Дитина не може відтворювати ритмічний рисунок, не орієнтується у просторі, має труднощі у відтворенні рухів.

Завдання №4. Гра на дитячих музичних інструментах. Володіння прийомами гри, відтворення різних ритмів на ударних інструментах. Озвучені жести.

Освітня лінія: Ознайомити дітей з музично-виразними особливостями українських народних інструментів.

4.1. Музично-дидактична гра «Відгадай, на чому я граю».

Мета: Створити умови для розширення й збагачення знань у дітей про історію походження українських народних інструментів, виховувати любов і повагу до української народної культури. Формувати у дошкільників досвід власної дослідницької діяльності, застосовуючи й здобуваючи нові знання.

Розвивати інтерес у дітей до української народної культури. Обладнання: магнітофон, аудіозапис звучання музичних інструментів, картки із зображенням музичних інструментів.

Методика проведення гри. Педагог по черзі включає запис звучання різних інструментів, а дитині необхідно відгадати, на якому музичному інструменті грає музикант [25].

Таблиця 2.4.

Критерії оцінювання

Високий рівень	Дитина емоційно сприймає музику, за першими звуками легко визначає назву музичного інструменту.
----------------	---

Середній рівень	Дитина з бажанням відгукується на завдання, після звучання інструмента може показати на малюнок інструмента, проте плутає назви музичних інструментів.
Низький рівень	Дитина не може на слух визначити, який музичний інструмент звучить.

Завдання №5. Виконання танцювальних рухів.

Освітня лінія: розвиток відчуття ритму уміння рухатися відповідно до змін характеру музики. Творчість у рухах та пластиці.

5.1. Гра «Котилася торба».

Мета: перевірити вміння дітей виконувати танцювальні рухи: ставити ногу на п'ятку, носок вперед, напівстороню; притупувати однією ногою або тупотіти двома; виконувати напівприсідання; плавно піднімати руки вгору, в сторони, вгору; кружляти в парах, додержуючи правильну поставу; робити «вертушки» парами.

Обладнання: невелика яскрава торбинка, в якій знаходяться картинки із зображенням танцювальних рухів.

Методика проведення гри. 6 – 8 дітей стоять по колу та передають торбинку зі словами:

Котилася торба

З високого горба.

Кому торба попаде,

Той таночок заведе.

Дитина, у якої залишилася торбинка, дістає із неї картинку, виходить у середину кола, показує її музичному керівникові та дітям. Коли починає звучати музика, дитина виконує відповідні танцювальні рухи. Якщо на картинці намальована пара дітей, то дитина, у якої опинилася торбинка, сама обирає собі пару та під знайому мелодію відтворюють кружляння або «вертушку» в парі [34, с.201-202].

Таблиця 2.5.

Критерії оцінювання

Високий рівень	Дитина з бажанням виконує танцювальні рухи, легко впізнає знайому мелодію, танцювальні рухи чіткі.
Середній рівень	Дитина з бажанням виконує танцювальні рухи, але рухи не завжди чіткі та впевнені.
Низький рівень	Дитина не може відтворювати ритмічний рисунок, має труднощі у відтворенні рухів.

Завдання №1 констатує, що після слухання і перегляду картини, дошкільникам ще важко передати словами, що хотіли передати в своїх композиціях композитор і художник. У дітей переважає помітна зацікавленість до такого етапу музичного заняття, як музично-ритмічні вправи. Це дає поштовх звернути увагу на прищеплення дітям інтересу в процесі сприймання української народної музики. Щодо музичного супроводу до танцю, необхідним стає проблема природного розвитку почуття ритму у дітей. Не всі діти емоційно слухають музику, впевнено рухаються і змінюють характер рухів відповідно до характеру музики, добре орієнтуються у просторі.

Основа другого завдання – колективний, груповий, та сольний спів доводить, що не всі діти можуть вчасно після музичного вступу починати пісню і закінчувати спів, пластично проінтонувати співаночки й народні пісні. Більшість дітей виконують це завдання і повторюють дії тільки за вихователем. Даний результат засвідчує про необхідність перенесення акцентів з аналізу художнього матеріалу музичного керівника на самостійний пошук дітьми креативних методів.

Завдання №3 діти сприйняли з інтересом. Гра «Музичні кола» зацікавила дітей, але не всі вказівки педагога були виконані без помилок, тому рекомендується цю гру проводити поступово, по частинах, щоб діти скоординували зорові і рухові дії.

У вправі «Хоровод» важким для дітей було утримання кола в процесі танцювально-хорової діяльності. Розучивши українську гру-імпровацію «Котилася торба», за допомогою ілюстрацій із намальованими танцювальними рухами діти із задоволенням відтворювали танцювальні ритмічні рисунки в діалозі. З огляду на це, процес естетичного виховання засобами народних ігор з музичним супроводом обумовлює використання і комбінування запропонованих інноваційних художньо-педагогічних технологій навчання.

З бажанням діти відгукуються на завдання №4, але не всі після звучання інструмента можуть назвати його або показати на малюнку. Необхідним стає завдання більш компетентно створити умови для розширення і збагачення знань у дітей про історію та походження українських народних інструментів (малюнки, відеозаписи, перегляд мультфільмів, слухання тембрів інструментів та ін.).

Завдання №5, щодо дитячої творчості у рухах та пластиці доводить, що розучивши українську народну гру з музичним супроводом «Котилася торба», за допомогою ілюстрацій з намальованими танцювальними рухами діти із задоволенням відтворювали танцювальні ритмічні рисунки, але більшість дітей мають труднощі у відтворенні рухів.

Отже, на початковому етапі робота була спрямована на виявлення рівнів естетичного виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом.

Таблиця 2.6.

Характеристика рівнів констатувального етапу дослідного навчання

Рівні	«Сонечко» (ЕГ)	«Барвінок» (КГ)
Високий	-	-
Середній	3%	5%
Достатній	27%	30%

Низький	70%	65%
---------	-----	-----

Аналіз отриманих результатів дозволив визначити, що рівень знань групи «Сонечко» (ЕГ), нижче від рівня знань групи «Барвінок» (КГ).

Таким чином, в обґрунтуванні нами проблеми естетичного виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом важливу роль відіграє науково-практичні наробітки провідних спеціалістів.

Дані констатувального експерименту дозволили зробити висновок про те, що естетичне виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом не відповідає сучасним вимогам. Це зумовлює необхідність з'ясування основних причин, які не сприяють досягненню належних результатів і підготувати наступні завдання щодо формуального експерименту.

Ефективно себе зарекомендувала група методів:

Словесні методи: пояснення, бесіди, розповіді.

Наочні методи: ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження, колективне відвідування концертів, театру, знайомство з фольклористами, виконавцями народної музики, перегляд мультфільмів, тематичних уривків із кінофільмів тощо.

Практичні методи: навчальні та ігрові вправи. В основі практичних методів, що застосовуються в процесі сприймання дітьми української народної музики, лежить власне музична та самостійна діяльність дітей: музичні вправи, музично-дидактичні ігри, музичні ігри, співи, ритмічно-ігрова діяльність, гра на музичних та шумових інструментах, інсценування пісень, виконання дітьми пластичних вправ, музичних імпровізацій тощо.

Вправи – це багаторазове повторення навчальних дій з метою формування умінь і навичок. В їх основі лежать розумові, практичні, слухові, зорові, тактильні вміння.

Метод спостереження за музикою, метод переконання й захоплення передбачає спостереження за об'єктом, визначення його характерних ознак,

відтворення спостережуваного у рухах, графічних зображеннях, підбору атрибутики-елементів до інсценування пісень, музичних ігор, хороводів тощо.

Метод інтонаційно-стильового збагнення (постижение) музики як загальнохудожній метод, сприяє становленню «допитливого слуху» у художньо-пізнавальній діяльності (через метод наведення, інтонаційно-образного зіставлення).

Метод моделювання художньо-творчого процесу як універсальний і загальний для мистецтва метод (що углибляє проблемний метод) на сучасному етапі важливий при формуванні у дітей просторового уявлення.

Метод міркування про музику як метод навчання є ефективним при вивченні манери виконання того чи іншого музичного зразку.

Отже, для того щоб визначити рівні щодо естетичного виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом робота музичного керівника і вихователя має тривати більший проміжок часу. У ході дослідження встановлено, що:

- ставлення дошкільників до народних ігор з музичним супроводом – це переживання певного емоційного стану дитини, усвідомлення її естетичних емоцій, що допомагає розвитку музичного смаку й свідомості;
- знання дошкільниками народних ігор з музичним супроводом – це етапи освітнього процесу, які повинні відбуватися так, щоб дитина за допомогою музики й художньої діяльності змогла в майбутньому втілити пережите у власній творчій діяльності.
- освоєння дошкільниками народних ігор з музичним супроводом потребує наявності інформаційно-методичного забезпечення: дитячих музичних інструментів (бубон, барабан, металофон, ложки, ксилофон, трикутник, тріскачка, брязкальце); музичних іграшок (органчик, музичні вовчки, іграшкова піаніно, дитяча гітара); настільних музично-дидактичних ігор; екранних, звукових і екранно-звукових (аудіо візуальних) посібників і спеціального устаткування до них із записами дитячої народної музики й

дитячим музичним репертуаром; забезпечення для художньо-театральної діяльності; атрибутів і костюмів для ігор.

- структура музичного заняття повинна включати чергування різних видів дитячої діяльності, що визначається програмою й освітніми завданнями.

Отже, визначаючи зміст і методику естетичного виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом, основну увагу слід зосередити не стільки на інформаційний аспект обговорюваних проблем, скільки на практичний.

2.3. Методичні рекомендації щодо естетичного виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом

Виховуючи дитину засобами народних ігор з музичним супроводом, педагог повинен розуміти їх значення в естетичному вихованні особистості і бути активним провідником цієї діяльності в життя дітей.

Співу – один з основних видів дитячого музичного виконавства. На конкретному народному музичному матеріалі можна показати можливості формування в дітей емоційної чуйності на музику, розвитку основних співочих навичок (дикція, артикуляція), які дошкільники засвоюють у процесі співу.

У зв'язку із цим музичні керівники і вихователі повинні вміти обґрунтовувати принципи відбору співочого репертуару для дітей, знати методику роботи.

Варто вивчити вікові характеристики розвитку голосу й слуху дошкільників. Дані необхідно занести в таблицю.

Обов'язковим є питання охорони дитячого голосу. За даною проблемою доречними будуть методичні рекомендації для батьків(листівки, «Куточок для батьків» та ін.)

Відповідно до різновидів народних ігор з музичним супроводом варто привести приклади пісень, різні вокальні вправи, літературні джерела тощо. Необхідно знати вимоги до співочої установки й способи розміщення дітей

при співі.

На основі вивченої методичної літератури важливо проаналізувати загальні й специфічні риси в навчанні співам дітей молодшого, середнього й старшого дошкільного віку. Під час обговорення цього питання рекомендується використовувати методичні розробки фрагментів занять, складені студентами самостійно.

Слухання музики є провідним видом музичної діяльності дітей. Фахівцям необхідно засвоїти, що репертуар, який використовується в процесі музичного виховання дошкільників, впливає на відношення дітей до музики.

Важливим є питання розуміння дітьми художньо-образного змісту музики і здатність її відтворювати.

У зв'язку із цим педагогам необхідно сформулювати вимоги до відбору пісенного репертуару для дітей. Основна увага при відборі репертуару повинна приділятися яскравості, динамічності музичних образів, здатних спонукати дитину до рухової активності. Для слухання рекомендується добирати твори, які можна використовувати в танцювальній, ігровій і руховій імпровізаціях дітьми дошкільного віку.

На основі аналізу літератури педагогам рекомендується розробити методичні вказівки щодо застосування словесних, наочних і практичних методів освітнього процесу на музичних заняттях під час слухання музики.

При підготовці до музичних занять необхідно вивчити й проаналізувати методику організації слухання музики в різних вікових групах закладу дошкільної освіти.

Музично-ритмічні рухи – це основа ритмічного виховання дошкільників. Особливої уваги вимагають питання провідної ролі музичного мистецтва в ритмічному вихованні, співвідношення музики й рухів, їхнього взаємозв'язку як головних умов ефективності естетичного виховання дітей. Єдність музики й рухів допомагає дитині глибше пережити виразність музичного образу.

Необхідним є вивчення системи ритмічного виховання Жак-

Далькроза, обговорення поглядів педагогів Наталії Ветлугіної, Олександри Гогоберідзе, Ірини Романюк, Антоніні Шевчук та ін.

Важливо простежити динаміку ускладнення музично-ритмічних навичок у кожній віковій групі.

Варто вивчити види ритміки, джерела й особливості рухів під музику. Розглядаючи зміст кожного виду музично-ритмічних рухів, важливо звернути увагу на їх розвиваючий і виховний характер.

Необхідно заохочувати дошкільників до радісного співпереживання музично-пластичним образам; до колективної взаємодії, художнього спілкування в грі-хороводі, ігровому хороводі, хороводному танці.

Розвивати виконавські музично-рухові, пластичні та артистичні здібності дитини в синкретичних видах фольклору.

Важливо обговорити питання про співвідношення колективної й індивідуальної роботи з дітьми дошкільного віку.

Обговорюючи етапи навчання музично-ритмічним рухам, рекомендується використовувати конспекти занять по розучуванню танців (хороводів), ігор і вправ, які розроблені провідними педагогами.

Гра на дитячих музичних інструментах вимагає знань характеристики музичних інструментів і короткої історії їхнього виникнення.

Важливо мати уяву про види музичних інструментів, основні групи (струнні, духові, ударні).

Знайомлячись із різновидами музичних інструментів, необхідним є ознайомити дітей із будовою, зовнішнім виглядом, способом гри, особливостями звучання і виразними можливостями кожного інструмента.

Обґрунтувати найбільш ефективні шляхи навчання грі на музичних і шумових інструментах.

На основах аналізу літератури виділити загальні й специфічні вимоги, які пропонувані до музичного репертуару, призначеному для інструментального виконання дошкільниками.

Особливу увагу при характеристиці основних методів і прийомів

навчання гри на музичних і шумових інструментах варто приділити прийомам активізації мислення й самостійних дії дітей.

Рекомендується більш детально розглянути практичні методи навчання: прийоми рухового й наочного моделювання характеру мелодійної лінії й ритмічного рисунку музичного твору.

Особливої уваги привертають приклади музично-дидактичних ігор, спрямованих на розвиток ритмічного, музичного і тембрового слуху, формування виконавських умінь і навичок, а також знань дітей про музичні інструменти.

Вивчаючи питання методики навчання індивідуальній гри на дитячих музичних інструментах, необхідно розглянути наступні моменти:

- способи й технічні прийоми гри на інструментах різних груп з метою створення виразного образу;
- етапи розучування музичного твору;
- своєрідність методики навчання гри на струнних, духових і клавішних інструментах.

Необхідним є розгляд методичних особливостей навчання дітей колективному музикуванню (ансамблі, оркестр): уміння слухати звучання ансамблю, вчасно вступати і закінчувати музичний твір, відчувати єдину ритмічну пульсацію, грати узгоджено, домагаючись злитості звучання при зміні темпу, динаміки тощо).

Варто підкреслити виховні можливості дитячого оркестру: можливості включення індивідуального й колективного музикування в народні гри, казки, драматизації, свята і розваги дошкільників.

Важливим виступає питання щодо основних музичних здібностей дошкільників (почуття ритму, ладу, тембру, відчуття звуковисотності та ін.). що в повній мірі розкривається у *музично-дидактичних іграх*.

Варто акцентувати увагу на особливостях застосування наочних, словесних, практичних методів, спрямованих на засвоєння знань про музику в кожному виді музичної діяльності дітей. Змістовної характеристики

вимагають ігрові методи навчання.

Вихователі повинні бути готовими до обґрунтування педагогічної доцільності застосування ігрового методу в засвоєнні музичних термінів і понять.

При вивченні літератури необхідно підготуватися до обговорення наступних методичних питань: своєрідність методів навчання, спрямованих на засвоєння знань про музику в різних вікових групах; обсяг знань про музику, засвоюваний дітьми в кожній віковій групі; роль музичних посібників в одержанні елементарних відомостей про музику; педагогічні вимоги до наочних приладдя, використовуваним у роботі з дошкільниками.

Важливо знати, що основним генетичним джерелом розвитку дитячої музичної творчості є гра, що збагачує досвід дитини новими враженнями і дозволяє реалізувати свої задуми, інтереси, потреби, фантазію, самостійну діяльність.

Опанувавши навички виконавської музичної діяльності, дитина може найбільш яскраво й безпосередньо виразити себе в різних видах музичної творчості.

Процес музичної творчості носить особистісний характер, тому потрібна пильна увага до індивідуальних особливостей дітей. Це потрібно враховувати кожному педагогу.

Особлива увага належить літературним джерелам, аналіз яких допоможе виявити не тільки певну етапність у розвитку різних видів дитячої музичної творчості (пісенної, танцювальної, музично-ігрової, у грі на дитячих музичних інструментах), але й ступінь ускладнення пропонованих авторами творчих завдань, що активізують творчі прояви дітей.

Прикладами можуть служити наступні народні ігри з музичним супроводом: «Мак», укр. нар. пісня, «Танцювати починаймо», на укр. нар. пісню, «Шевчик», «Ой, у полі на роздоллі», «Питаються жабенята», муз. і сл. В.Верховинця, «Занадився журавель», укр. нар. пісня, «Іде, іде дід», укр. нар. мел., сл. В.Верховинця, «Ішов Миколай лужком бережком», укр. нар. пісня,

хоровод-віншування «Заколядували – всіх звеселили», укр. нар. колядка. «Весела ягілочка» на укр. нар. пісню «Заспіваймо, паняночки». «Щебетали горобці», муз. В.Верховинця, сл. П.Галюна, «А кривого танцю», укр. нар. пісня, «Голубка», на мелодію укр. нар. пісні, «Ой, летіла зозуленька», укр. нар. пісня. «Гей, ви, дітки чорноброві», укр.нар.пісня. «Ой, вийтеся, огірочки», муз. М. Лисенка, сл. народні, «Крокування-гра» під пісню «Сива шапка», муз. В.Верховинця, сл. Л. Кротевич, «Маршова хода» з піснею «Гей, військо йде», муз. В.Верховинця, сл. І.Франка, «Український уклін-вітання хлопчика», на муз. С. Гулака-Артемівського «Запорізький козак» з опери «Запорожець за Дунаєм». «Уклін-вітання дівчинки», на муз. В. Верховинця. «Затанцюймо разом», на укр. нар. пісню «І шумить, і гуде», обр. Я. Степового, «На гойдалці», укр. нар. пісня, обр. Я. Степового, Козачок «Дощик», мел. укр. нар. пісні, обр. Я. Степового. «Козачок», муз. М. Сільванського. «Козачок», «Метелиця», «Український танець парами», «Полька», на укр. нар. мелодії, обр. М. Різоля. «Гопак «Гречаники», мел. укр. нар. пісні. «Український танець», муз. С. Гулака-Артемівського з опери «Запорожець за Дунаєм». «Малята-гуцулята» на нар. мел. «Гуцульський танець», обр. К. М'яскова та багато інших [23].

До *форм організації музичної діяльності* дошкільників відносяться музичні заняття, музика в повсякденному житті закладу дошкільної освіти й музичне виховання в родині.

Вихователям необхідно знати загальну характеристику форм організації музичної діяльності.

При характеристиці музичних занять варто знати їхнє освітнє значення, розвиваючі функції, основні завдання музичного виховання дітей.

Необхідним є розгляд специфіки проведення музичних занять у групах раннього віку, методичні особливості організації занять із молодшими й старшими дошкільниками.

Аналізуючи літературу, варто виділити конкретні способи активізації емоційних проявів дітей, їх мислення, уяву й самостійні дії у різноманітних

видах музичної діяльності, що задіяні в структурі музичних занять.

Щодо естетичного виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом вихователям рекомендується продумати зміст музичних занять, вправ, забав, ігор-хороводів, бесід-концертів за участю дітей, святкових ранків, театральних інсценівок та ін.

Розглянувши літературні джерела за проблемою дослідження виникає питання проведення ділової гри, зміст якої складуть питання музичного виховання в родині.

Теми ділової гри можуть бути різноманітними.

Рекомендуються наступні теми:

«Роде наш красний» (таланти моєї родини).

«Життєдайне джерело»(в гостях у бабусі Орини).

«Я граю на дивних інструментах природи» (хвилинка-веселинка) та ін.

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі в закладах дошкільної освіти все більше уваги приділяється питанню естетичного виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом, де головним завданням виступає розвиток творчих здібностей дітей засобами мистецтва, зокрема музичного.

Аналіз загальнодидактичної, психолого-педагогічної та мистецтвознавчої літератури з проблеми дослідження дав підстави зробити наступні висновки:

1) Розкрито сутність поняття «естетичне виховання» і «народна гра» в сучасній педагогіці.

Естетичне виховання розглядається як складова частина виховного процесу, безпосередньо спрямована на формування й виховання естетичних почуттів, смаків, суджень, художніх здібностей особистості на розвиток її здатності сприймати й перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини. Естетичне виховання спрямоване на виховання в людини гуманістичних якостей, інтересів і любові до життя в його різноманітних проявах.

Поняття «гра» є елементом інтелектуально-дидактичної діяльності дітей і становить собою моделювання громадських і сімейних відносин при заміні деяких елементів цих відносин умовними чи символічними елементами. Народна гра – це не тільки активний рух і весела розвага. Це змога для кожної дитини реалізувати власне «Я» і разом відчувати себе учасником спільних дій.

2) Проаналізовано основні методи використання народних ігор із музичним супроводом в роботі з дітьми дошкільного віку.

На практиці в закладах дошкільної освіти застосовуються наступні методи музично-естетичного виховання:

Метод наведення, суть якого полягає у такому доборі музичних творів і бесід, що побудовані на стародавніх народних звичаях, обрядах тощо.

У розвитку музичного сприймання дошкільників велику роль відіграє *метод порівняння*, адже можливості аналізу дітьми музичних творів обмежені їх невеликим досвідом.

Щоб не руйнувалася цілісність образу під час сприймання музики, основою аналізу повинно стати *спостереження* за розвитком інтонації, бо це буде аналіз смислових художньо-образних елементів, а не окремих елементів

музичної мови.

До *словесних методів* музично-естетичного виховання на матеріалі народно-пісенної творчості належать бесіди, дискусії, обговорення мультфільмів, концертів та обмін враженнями про них.

До *наочних методів* належить колективне знайомство з виконавцями народних пісень, перегляд тематичних теле- та радіопередач, кінофільмів тощо.

Практичні методи естетичного виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом включають пошукову роботу і збирання та вивчення народних пісень, хороводів, ігор, створення фольклорних кутків та інше.

Доцільно використовувати *ігрову методику* для вивчення фольклорного матеріалу. Поєднання емоційної привабливості, яка притаманна грі з графічними, інформаційними та іншими можливостями комп'ютера, несе в собі великий дидактичний потенціал, який може і повинен бути реалізований в практиці вихователів закладів дошкільної освіти.

3) Обґрунтовано вікові рівні музичного розвитку дітей дошкільного віку.

Знання вікових особливостей дітей дошкільного віку дає можливість педагогу знаходити більш ефективні способи управління психічними процесами дитини, у тому числі і його музичним розвитком, проводити об'єктивну діагностику, що дозволяє з'ясувати особливості музикальності дитини в ситуації виконання нею того або іншого виду предметно-музичної діяльності, що в свою чергу розвиває у дитини музичний смак, погляди, переконання, наявний музичний досвід.

4) Розглянуто методику естетичного виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом в процесі експериментального дослідження та розроблено методичні рекомендації щодо естетичного виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом.

Отже, доведено, що педагогічна цінність естетичного виховання дошкільників засобами народних ігор зі співами полягає в поєднанні гри, праці, навчання, виховання і розвитку дітей; формуванні музичних здібностей, самостійності судження, мислення; розвитку уявлень про навколишній світ; збагаченні досвіду про народні звичаї та обряди, календарні свята.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми і є одним із перспективних напрямків даного питання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амонашвили Ш.А. Размышления о гуманной педагогике. / Ш.А. Амонашвили. – М., 1995. – С.12 – 13.
2. Белкіна В. Н. «Дошкільник: навчання й розвиток. Вихователям і батькам». / В. Н. Белкіна – Ярославль. «Академія розвитку», 1998. – 256 с.

3. Богуславская Э. Музыкальное воспитание в детском саду. – М.: Просвещение, 2000. – 284с.
4. Большой иллюстрированный толковый словарь русского языка: современное написание: ок. 1500 ил. / В. И. Даль, № 2 – С. 34-36. – М.: Астрель: АСТ: Хранитель, 2007. – 348 с.
5. Верховинець В. Весняночка / В. Верховинець. – К.: Муз. Україна, 1989. – 343 с.
6. Ветлугина Н. А. Развитие музыкальных способностей дошкольников в процессе музыкальных игр. / Н.А. Ветлугина – М., Просвещение, 1988.
7. Вивчення українського дитячого пісенного фольклору у днз [Електроний ресурс]. – Режим доступу: ...irbis-nbuv.gov.ua > irbis_nbuv > cgiirbis_64 > zn...
8. Воробкевич И. Сборник песен для школ народных, низших гимназийских и реальных / И. Воробкевич. – Черновцы. – Ч.1.
9. Гогоберидзе А.Г., Деркунская В.А. Теория и методика музыкального воспитания детей дошкольного возраста. 2-е изд. - М.: Академия, 2007. – 320с.
10. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
11. Дем'янюк Н.Ю. Василь Верховинець. Музично-етнографічна творчість митця /Н.Ю Дем'янюк// Музичне краєзнавство Полтавщини: від витоків до сьогодення / [уклад. О.О.Лобач, Л.Л.Халецька]. – Полтава: ПОШПО, 2009. – С. 86–98.
12. Джерело:<http://www.pedrada.com.ua/article/194-qqq-16-m9-07-09-2016-organizovumo-robotu-z-muzichnogo-vihovannya-dtey-doshklnogo-vku>
13. Дзига. Українські дитячі й молодечі народні ігри та розваги (композиція П.Черемиського) /укладачі: В.Семеренський, П.Черемиський. – Х: Друк, 1999. – 528с.
14. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту: В.О. Огнев'юк, К.І. Волинець; наук. кер.

- програмою: О.В. Проскура, Л.П. Кочина, В.У. Кузьменко, Н.В. Кудикіна; авт. кол.: Г.В. Беленька, Е.В. Белкіна, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білоskalенко, С.А. Васильєва, М.С. Вашуленко [та ін.] / Мін. осв. і наук., мол. та спорту України, Головн. упр.осв.і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доопр. та доп. – К. : Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2012. – 492 с.
15. Дитячі пісні та речитативи / упор.: Довженко Г. В., Луганська К. М. – К.: Наук. думка, – 1991. – 448 с.
16. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В.Г. Кремень. – Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
17. Енциклопедія українознавства для школярів і студентів / авт.-уклад. Оліфіренко В., Оліфіренко С., Оліфіренко Т., Оліфіренко Л. – Д.: Сталкер, 1999. – 496 с.
18. Катерина Демчик «Формування мистецької компетентності старших дошкільних дітей засобами ігрових технологій. Педагогічна освіта: теорія і практика : Збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Лабунець В.М.]. – Вип.24 (1-2018). – Ч.2. – Кам'янець-Подільський, 2018. – 408 с.
19. Лисенко М.В. Молодощі / М.В. Лисенко. – К.: Муз. Україна, 1990. – 135 с.
20. Лісецький С.Й. Українська музична література для 6 класу ДМШ: Навч. посібник для дит. Муз.шк. – К.: Муз. Україна, 1991.
21. Літала сорока по зеленім гаю. //Уклад. В.Довжик. – К., 1990.
22. Лубенець Т. Педагогические беседы // Антология педагогической мысли Украинской ССР / Т.Лубенець. – М. : Педагогика, 1988. – С. 324-335.
23. Методичні рекомендації до Програми виховання і навчання дітей від двох до семи років «Дитина» / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк наук. ред.. Н.В.Кудикіна, В.У.Кузьменко та ін. / Мін. осв. і наук., мол. та

- спорту України, Головн. упр.осв.і наук. викон. орг. Київміськради (КМДА), Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 3-є вид., доопр. та доп. – К. : Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2012. – 400 с.
24. Михайлова М. А. «Развитие музыкальных способностей». / М.А. Михайлова. – М., 2002. – 240 с.
25. Музичне виховання у дошкільному навчальному закладі: Збірник методичних матеріалів / Упор. І. А. Романюк. - Тернопіль: Мандрівець, 2007. - 104 с.
26. Музично-дидактичні ігри та їх значення у розвитку музичних ... [Електроний ресурс]. – Режим доступу: zhuravlyk.uz.ua/...v.../muzichno-didaktichni-igri/
27. Музично-дидактичні ігри [Електроний ресурс]. – Режим доступу: loippro.lviv.ua/files/2015...Muzychno-dydaktychni...
28. Музичний розвиток дітей від 2 до 7 років // Укл. Т.И. Науменко (укр.), ІЗМН «Віпол», 1997.
29. Народная игра как вид игровой деятельности дошкольника [Електроний ресурс]. – Режим доступу ...[https://moluch.ru > archive](https://moluch.ru/archive)
30. Науменко, Т. Музичне виховання найменших: Інтегровані заняття / Т.Науменко. – К.: Шкільний світ, 2007. – 128 с.
31. Олексюк О.М. Музична педагогіка : навч. посіб. / О.М. Олексюк. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 247 с.
32. Проблеми відродження та розвитку української національної культури [Електроний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrreferat.com/lib/shpori/shpora_02_21.htm
33. Радынова О.П. Музыкальное воспитание дошкольников: Учеб для студ. выс. и сред.пед.учеб.заведений / О.П. Радынова, А.И. Катинене, М.Л. Палавандишвили – 3-е изд. стереотип.– М.: Издательский центр «Академия», 2000.– 240с.

34. Романюк І. А. Музичне виховання. Організація роботи у дошкільному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. / І.А.Романюк. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 98 с.
35. Ростовський О. Педагогіка музичного сприймання / О. Ростовський – К.: ІЗИН, 1997. – 248 с.
36. Садовенко С. Дитячі літні розваги з використанням українського музично-ігрового фольклору / Світлана Садовенко // Музичний керівник. – 2013. – № 7. – С. 10 – 13.
37. Садовенко С.М. Світ фольклору: Український дитячий музичний фольклор як засіб формування музичних здібностей дітей дошкільного віку. Науково-методичний посібник / С.М. Садовенко. – К.: КТ «Київська нотна фабрика», 2007. – 332 с.
38. Садовенко С. Народна пісенна творчість як чинник національної самоідентифікації українства [Електроний ресурс]. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua > [irbis_nbuv](http://irbis-nbuv.gov.ua) > [cgiirbis_64](http://irbis-nbuv.gov.ua)
39. Скуратівський В. Дідух: Свята українського народу / Скуратівський В. – К.: Освіта, 1995. – 272 с.
40. Скуратівський В. Святвечір / В Скуратівський. [у 2 к.]. – К.: Вироб.-комерц. фірма «Перлина», 1994. – К. І. – 288 с.: іл.
41. Смоляк О.С. Український дитячий музичний фольклор: / О.С. Смоляк // Підручник-хрестоматія для викладів та учнів. Вип. 1. – Тернопіль: Лілея, 1998 – с. 4.
42. Степовий Я. Проліски: / Я. Степовий. 37 пісень з нотами для дітей – К.: Муз. Україна, 1952. – 24 с.
43. Стеценко К.Г. Початковий курс навчання дітей нотного співу // Кирило Стеценко. Спогади. Листи. Матеріали / упор., вст. ст. та прим. Є.Федорова. – К.: Муз. Україна, 1981. – С. 308-340.
44. Сухомлинський В.О. Вибрані твори / В.О. Сухомлинський. У 5 т. – Т.2. – К.: Рад. шк., 1977. – 670 с.
45. Сявавко Є.І. Українська етнопедагогіка в її історичному розвитку

- / Є.І. Сявавко. – К., 1974.– С. 67-68.
- 46.Тумаркин Б.Й. Золотые россыпи (о тебе, человек) издательство «Маяк», Одесса – 1968, 316с.
- 47.Українські народні ігри – Освіта. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: UA <https://osvita.ua> > ... > Сучасна освіта > Виховання
- 48.Українська фольклористика. Словник-довідник /Укладання і загальна редакція Михайла Чернопиского. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. – 448 с.
- 49.УСЕ. Універсальний словник енциклопедія / гол. ред. ради чл.-кор. НАНУ М. Попович. – 3-тє вид., перероб., доп. – Київ: Всеувиито, Новий друк 2003. – VII. – 1414 с.
- 50.Усова А.П. Обучение в детском саду / А.П. Усова // Под. ред. А.В.Запорожца. – М.: Просвещение. 1981. – 176 с.
- 51.Ушинський К.Д. Про народність в громадському вихованні /К.Д.Ушинський // Вибрані педагогічні твори : [у 2 т.]. – К., 1983. – 386с.
- 52.Фадєєва Т. Розвиток уяви дитини - умова її продуктивного учіння // Дошкільне виховання. / Т. Фадєєва - 2005. - №2. - С.6-8.
- 53.Фоломєєва Н. А. Педагогічні технології естетичного виховання дітей віком 5 – 10 років засобами музичного мистецтва: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук, спец.: 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Н. А. Фоломєєва – К., 2001. – 22 с.
- 54.Фольклор для наймолодших: Заняття вихователя і логопеда / упоряд. Т.Вороніна. – К.: Вид. дім «Шкіл. світ»: Вид. Л. Галіцина, 2005. – 128 с.
- 55.Чемберджі М. Хто є хто в Україні. / М. Чемберджі. – К., 2000.— С.521.
- 56.Черкаський Л.М. Українські народні музичні інструменти / Л.М. Черкаський. – К.: Техніка, 2003. – 264 с.
- 57.Шевчук А. Дитяча хореографія: програма та навчально-методичне забезпечення хореографічної діяльності дітей від 3 до 7 років: / А. Шевчук. – К. : Шкільний світ, 2008. – 128с.

58. Шевчук А. Сучасні підходи до організації музичної діяльності дітей: методичні рекомендації / А. Шевчук // Дошкільне виховання. – 2000. – №2. – С. 6-8.
59. Яворницький Д. Про історію збирання та дослідження української народної пісні / Д. Яворницький. – З фольклористичної спадщини Д. Яворницького // Народна творчість та етнографія. – 1966. – № 1.

Додаток А

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Гусаєк Інна Анатоліївна,
учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, УСВІДОМЛЮЮ, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ:

- дотримуватися:
 - вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
 - принципів та правил академічної доброчесності;
 - нульової толерантності до академічного плагіату;
 - моральних норм та правил етичної поведінки;
 - толерантного ставлення до інших;
 - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національного, расового, статевого чи іншого належності;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, чесно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

13.04.2020
(дата)

Г. Гусаєк
(підпис)

Інна Гусаєк
(ім'я, прізвище)

ДОВІДКА

про перевірку на текстові збіги у Науковій бібліотеці

кваліфікаційної роботи СВО Бакалавр

спеціальності 012 Дошкільна освіта (заочна форма)

Автор роботи	Гусак І.
Назва роботи	Естетичне виховання дошкільників засобами народних ігор з музичним супроводом
Факультет	Педагогічний факультет
Науковий керівник	доцент Владимирова А.Л.
Роботу перевірено за допомогою програмного засобу	Unichек
Ідентифікаційний номер роботи	ID файлу: 1002522650
Результати перевірки	Схожість 38,2%

Директорка Наукової бібліотеки

Нателла АРУСТАМОВА

Бібліотекарка I категорії

Стефанія Соболя